RKMVERI/DSP/MAIS/17-22/D2019/MT/SK-101

SK-101 कठोपनिषत् शाङ्करभाष्योपेता

कालावकाशः - द्वे होरे | अङ्काः - 50

A) अत्र यथेष्टं पञ्च मन्त्रान् पूरयत। 1x5=5

1. पीतोदका.....॥
2. न वित्तेन तर्पणीयो.....॥
3. अन्यच्छ्रेयोऽन्यदुतैव...॥
4. जानाम्यहं शेवधि......॥
5. अन्यत्र धर्मात्.......॥
6. अशरीरं शरीरेष्व........॥

B) यः सेतुरीजीनानाम्...॥अधस्ताद् यथेच्छं पञ्च समाधत्त। 1x5=5

1. वाजश्रवाः इत्यस्य अर्थः कः?
2. बहूनामेमि इत्यत्र मुख्यावृत्तिः का?
3. कथं यमः कामभाजं कर्तुं शक्नोति?
4. साम्परायशब्दस्य कोऽर्थः?
1. कथमात्मा अणोरणीयान्महतो महीयान्?
5. स्तोममहत् इत्यस्य कोऽर्थः?
6. आत्मा भोक्ता कथं भवति ?

C) अधःस्थितेषु यथास्पहं पञ्च प्रश्नान् भाष्यदिशा उत्तरत। 3x5=15

1. यमः वरत्रयातिरिक्तं किं किम् अदात् ?
2. "त्रिणाचिकेतस्त्रिभिरेत्य सन्धिम्" विवृणुत।
3. कुतो नचिकेता नान्यः वक्ता लभ्य इति चिन्तयति ?
4. श्वोभावा इत्यादिमन्त्रार्थं विशदयत।
5. न जायते इत्यादिमन्त्रस्य अर्थं विवृणुत।
6. नाशान्तमानसो वाऽपि इत्यत्र पुनरुक्तिदोषं परिहरत ?
7. विज्ञानवन्तं सारथिम् उपवर्णयत ?

D) निम्नलिखितेषु यथेप्सं त्रीन् यथाभाष्यं विस्तारयत। 5x3=15

1. कः शोकातिगो मोदते स्वर्गलोके?
2. के दन्द्रम्यमाणाः परियन्ति?
3. न नरेणावरेणेत्यादि मन्त्रं व्याख्यात ?
4. कः आत्मानम् आप्नुयात्?
5. ऋतं पिबन्तौ इत्यादिमन्त्रम् व्याख्यात।

E) नीचैः दत्तेषु एकम् अनुप्रियम् अनुबध्नीत। 10x1=10

1. ओङ्कारमहिमा।
2. द्वितीयवल्ल्याः सारं सङ्गृह्णीत।

RKMVERI/DSP/MAIS/17-22/D2019/MT/SK-102

SK-102 ईशमुण्डकोपनिषदौ सशाङ्करभाष्ये

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत। 1x10=10

1. अग्नेः सप्तानां जिह्वानां नामधेयानि कानि।
2. अपरविद्याविषयः किमर्थम् प्रस्तूयते।
3. "अन्नात्प्राणो मनः सत्यम्" इति श्रुतेः प्रतिपदार्थः कः।
4. पृथिव्योषधिदृष्टान्तेन किं विवक्षितं श्रुत्या।
5. "तपसा चीयते ब्रह्म" इति श्रुतेः कोऽर्थः।
6. "तपःश्रद्धे ये ह्युपवसन्ति..." तपःश्रद्धयोः कोऽर्थः।
7. "तद्विज्ञानार्थं स गुरुमेवाभिगच्छेत्" इति लिङ्गेन किमवगम्यते।
8. "...अङ्गीरे ब्रह्मविद्याम्" इत्यत्र श्रुतस्य अङ्गिर्-शब्दस्य प्रथमायां द्वितीयायां तृतीयाञ्च विभक्तिषु वचनत्रयेऽपि रूपाणि प्रदर्शयत।
9. संन्यासनिष्ठैव ब्रह्मविद्या मोक्षसाधनं न कर्मसहितेति काभ्यां लिङ्गाभ्यामवगम्यते।
10. मनूक्तः स्थावरान्तसंसारगतिबोधकः श्लोकः कः।
11. पूरयत – "य इमाम् ब्रह्मविद्याम्... एवमर्थस्मरणात्"।
12. पूरयत – "तानेतान् परीक्ष्य... धर्माधर्मनिर्वर्तितानित्येतत्।"

B) यथारुचि पञ्च उत्तरत। 3x5=15

1. भाष्यकारभगवत्पादाः मध्यदीपिकान्यायम् प्रयुज्य किमाहुः।
2. "अप्राणो ह्यमनाः", "ध्यायतीव लेलायतीव" इत्यनयोः श्रुत्योरर्थसाम्यं विशदयत।
3. कृतलोकपरीक्षस्य वैराग्यप्रकारः कः।
4. "तदेतत् सत्यम्" – श्रुतेरस्याः अपरविद्याविषये परविद्याविषये चार्थभेदम् प्रदर्शयत।
5. "यः सर्वज्ञः सर्वविद् यस्य ज्ञानमयं तपः" – प्रतिपदार्थः प्रदर्श्यताम्।
6. "दिव्यो ह्यमूर्तः पुरुषः" – प्रतिपदार्थो दर्श्यताम्।
7. "अक्षरात् परतः परः" इत्यस्य कोऽर्थः।

C) यथाच्छन्दं त्रीन् व्याख्यात। **5x3=15**

1. सम्बन्धभाष्ये मुण्डकविद्यायाः सम्बन्धप्रयोजने कथमुद्घाटयन्ति भगवत्पादाः।
2. “यत्तदद्रेश्यम्...” इत्यादिमन्त्रं सम्पूर्णमुद्धृत्य प्रतिपदम् अर्थम् प्रदर्शयत।
3. “यथोर्णनाभिः...” इत्यादिमन्त्रं सम्पूर्णमुद्धृत्य दृष्टान्तत्रयस्वारस्यं व्याख्यात।
4. पावकविस्फुलिङ्गदृष्टान्तेन श्रुत्या बोधितं निरूपयत।
5. “प्लवा ह्येते...” (मुण्डकम् १.२. ७-१०) इत्यादिमन्त्रचतुष्टयस्य “तपःश्रद्धे...” (मुण्डकम् १.२.११) इति मन्त्रस्य च विषयभेदम् प्रदर्श्य तात्पर्यं विशदीकुरुत।

D) अनुप्रियमेकम् व्याख्यात। **10x1=10**

1. प्रथममुण्डकस्य प्रथमखण्डमाश्रित्य परविद्यास्वरूपं निरूपयत।
2. प्रथममुण्डकस्य द्वितीयखण्डमाश्रित्य अपरविद्यानिन्दापुरःसरम् परविद्याप्राप्त्युपक्रमं वर्णयत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/16-21/D2019/MT/SK- 103

SK-103 छान्दोग्योपनिषदः शाङ्करभाष्यम्(6-8)

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) नीचैः दत्तेषु यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत। 1x10=10

1. किमर्थं षष्ठोऽध्याय आरभ्यते?
2. ब्रह्मबन्धु इत्यस्यार्थः कः?
3. गुरुकुलादागतवते पुत्राय पिता किं पप्रच्छ?
4. अवयवातिरिक्तस्य अवयविनोऽनङ्गीकारः कस्मिन्मते?
5. सतः ईक्षितृत्वं न गौणं, कुतः?
6. भुक्तस्यान्नस्य यो मध्यमभागः सः किं भवति?
7. "पञ्चदशाहानि माशीः काममपः पिब" इति किमर्थं प्रोक्तम्?
8. स्वप्नान्तं नाम किम्?
9. तेजसा कार्यभूतेन किं प्रतिपत्तव्यम्?
10. भूतानां त्रीण्येव बीजानि, कानि तानि?
11. मनः पुरुषस्य दैवं चक्षुरित्युक्तं, कुतः?
12. "आत्मनाऽनुप्रविश्य" इत्यस्य भाष्योक्तार्थः कः?

B) निम्नलिखितेषु यथारुचि पञ्च विव्रियन्ताम्। 3x5=15

1. यथा सोम्यैकेन मृत्पिण्डेन ....।
2. सदेव सोम्येदमग्रे ....।
3. तदैक्षत बहु स्याम्.....।
4. सेयं देवतैक्षत ....।
5. यदग्ने रोहितं रूपम् ......।
6. अन्नमशितं त्रेधा विधीयते.....।
7. षोडशकलः सोम्य पुरुषः.....।

C) अत्र यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः। **5x3=15**

1. तेजोबन्नात्मिका सृष्टिः।
2. परमेश्वरस्य जीवभावेन कार्यानुप्रवेशः।
3. "षोडशकलः सोम्य पुरुषः" इत्यस्य प्रकरणस्य सारः।
4. सुषुप्तौ मनसः लये, जीवस्य सत्सम्पत्तिः।
5. "कथमसतः सज्जायेत" इत्यस्य मन्त्रव्याख्यानम्।

D) अधस्ताद् अनुप्रियमेकं अनुबध्नीत। **10x1=10**

1. एकविज्ञानेन सर्वविज्ञानमिति प्रतिज्ञां समन्त्रं व्याख्यात।
2. "सदेव सोम्येदमग्र आसीत्" इति मन्त्रभाष्यदिशा असत्कार्यवादं निराकृत्य सत्कारणपक्षं सोपपत्ति निरूपयत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/15-20/MT/D2019/SK-108

SK-108 प्रश्नोपनिषत् शाङ्करभाष्यसहिता

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) एकेन वाक्येन पदेन वा यथामति दश उत्तरत। 1x10 = 10

1. यदि विज्ञास्यामः इत्यादिप्रयोगः किमर्थः ?
2. प्रश्नोपनिषदि आख्यायिका किमर्था ?
3. ब्रह्मपराः इत्यनेन किमभिप्रेतम् ?
4. के दक्षिणं प्रतिपद्यन्ते ?
5. सूर्यः अत्ता किमर्थम् ?
6. पितृयाणोपलक्षितः कः?
7. संवत्सरः कः?
8. भोक्ता कः?
9. अपरविद्यानुष्ठायिनां का गतिः?
10. सृज्यमानानां पतिः कः?
11. भोज्यभोक्त्रोः भेदः कीदृशः?
12. तान्ह स ऋषिरुवाच इत्यादिमन्त्रं पूरयत।

B) सप्तसु पञ्च समाधत्त। 3x5= 15

1. 'मन्त्रोक्तस्यार्थस्य विस्तरानुवादीदं ब्राह्मणमारभ्यते' इत्यस्य कः अभिप्रायः।
2. उत्तरमार्गावलम्बिनां का गतिः?
3. प्रजापतिव्रतस्य किं फलम्
4. अन्नस्य प्रजापतित्वं भाष्यदिशा साधयत
5. मासादौ प्रजापतिदृष्टिः कथं भवति
6. विश्वरूपं हरिणं जातवेदसम् - इति मन्त्रं पूरयित्वा भाष्यदिशा वर्णयत।
7. मन्त्रोद्धरणपुरःसरं प्राणस्य सर्वाश्रयत्वं वर्णयत।

C) पञ्चसु त्रयं समाधत्त। **5x3 = 15**

1. आदित्यस्य सर्वाधिष्ठानत्वं साधयत
2. कबन्धीप्रश्नं भाष्यदिशा वर्णयत।
3. सुकेशादीनां गुरूपसत्तिं वर्णयत।
4. अण्डोत्पत्तिक्रमेण सूर्याचनद्रमसावकल्पयत् - इति उत्पत्तिक्रमं वर्णयत।
5. सम्बत्सरादौ प्रजापतिदृष्टिः कथं भवति भाष्यदिशा वर्णयत।

D) एकं यथायथं समाधत्त। **10x1 = 10**

1. प्रथमप्रश्नं भाष्यानुसारं वर्णयत।
2. प्राणस्तुतिं यथोपनिषद्भाष्यं वर्णयत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/16-21/D2019/MT/SK-125

SK-125 श्रीमद्भगवद्गीता २,३,४ अध्यायाः सशाङ्करभाष्याः

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत। 1x10=10

1. तृतीयाध्यायभूमिकाभाष्ये भगवत्पादैरुद्धृतं शुकानुशासनं किम्।
2. पूरयत – "त्यज धर्मम्... त्यज॥"
3. पूरयत – "संसारमेव... आश्रिताः॥"
4. पूरयत – "अदर्शनाद्... परिदेवना॥"
5. पूरयत – "अभ्युदयार्थोऽपि यः... फलाभिसन्धिवर्जितः।"
6. प्रजहाति यदा कामान् इत्यारभ्य आऽध्यायसमाप्तेः किम् बोधितम् भगवता।
7. आत्मदर्शने किं करणम्।
8. "उभयोरपि दृष्टोऽन्तः" – अन्तशब्दस्यात्र कोऽर्थः।
9. "अन्तवन्त इमे देहाः" – अन्तशब्दस्यात्र कोऽर्थः, तम् प्रति दृष्टान्तश्च कः।
10. "न जायते..." इत्यदिमन्त्रस्य काठकोपनिषत्पाठात् को भेदः।
11. अभिक्रमनाशस्य को दृष्टान्तो दर्शितो भाष्याकारभगवत्पादैः।
12. प्रत्यवायस्य को दृष्टान्तो दर्शितो भाष्यकारपादैः।

B) यथारुचि पञ्च उत्तरत। 3x5=15

1. "नायम् भूत्वा भविता वा न भूयः" इति भगवद्वाक्यस्य व्याख्यानं किम्।
2. आयासबाहुल्यकारणात् गृहस्थस्यैव मोक्षः स्यादिति मते कं दोषं वदन्ति भगवन्तो भाष्यकाराः।
3. मुमुक्षोः सर्वकर्मसंन्यासम् प्रति प्रमाणभूतानि शास्त्रवाक्यानि भाष्यकारैरात्तानि उद्धरन्तु।
4. प्रत्यवायविषयकम् भाष्यकारभगवत्पादीयम् मतं किम्।

5. द्वितीयाध्याये लौकिकन्यायावलम्बनं कुत्र भगवता कृतम्, तेन च ग्रन्थतात्पर्यं कथं न भग्नम्।
6. श्रौतैः स्मार्तैश्च गृहस्थस्यैव समुच्चयो मोक्षाय इति मते कथं दूषयन्ति भाष्यकारभगवत्पूज्यपादाः।
7. "कर्मणैव हि संसिद्धिमास्थिता जनकादयः" इति वाक्यस्य सिद्धान्तानुसारं कथं व्याख्यानम्।

C) यथाच्छन्दं त्रीन् व्याख्यात। 5x3=15

1. संन्यासेऽशक्तस्य अशुद्धसत्त्वस्य केन मार्गेण गीताशास्त्रानुसारम् परमपुरुषार्थो भवति।
2. तृतीयाध्यायारम्भेऽर्जुनस्य जातः पर्याकुलीभावः कीदृशः, तदनुरूपता च तत्र कृतस्य प्रश्नस्य कीदृशी।
3. "ननु विद्यापि अविदुष एव विधीयते, विदितविद्यस्य पिष्टपेषणवत् विद्याविधानानर्थक्यात्" – सप्रसङ्गं व्याख्यात।
4. "तत्र केचित् पण्डितम्मन्या वदन्ति – जन्मादिषड्भावविक्रियारहितः..." इत्यारब्धे भाष्यग्रन्थे कः पूर्वपक्षः काभिश्च युक्तिभिर्निरस्तः।
5. "सर्वकर्माणि मनसा..." इत्यादिश्लोकमाश्रित्य कर्मसंन्यासविषयका काः शङ्काः सम्भवन्ति, ताश्च कथं निरस्यन्ते सिद्धान्तिभिः।

D) अनुप्रियमेकम् व्याख्यात। 10x1=10

1. साङ्ख्यबुद्धेः यथाश्लोकं (गीताः ११-३०) सङ्क्षेपः क्रियताम्।
2. ज्ञानकर्मसमुच्चयवादविषयक(भाष्यकाराभीष्ट)सिद्धान्तपोषणाय "ज्यायसी चत् कर्मणस्ते मता बुद्धिः..." (गीता ३.१), "तदेकं वद निश्चित्य..." (गीता ३.२), "लोकेऽस्मिन् द्विविधा निष्ठा..." (गीता ३.३) इत्येतेभ्यो वाक्येभ्यः प्राप्ताः युक्तीरुल्लिख्य व्याख्यात।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/16-21/D2019/MT/SK-132

SK-132 ब्रह्मसूत्रशाङ्करभाष्यम्(1.3-4)

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) नीचैः दत्तेषु यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत। 1x10=10

1. मुक्तोपसृप्यं किम्?
2. द्युभ्वाद्यायतनं न प्रधानं,कुतः?
3. भूमाशब्दस्य अर्थः कः?
4. भूमाधिकरणस्य विषयवाक्यं किम्?
5. ईक्षतिकर्माधिकरणस्य पूर्वपक्षः कः?
6. अक्षराधिकरणस्य संशयः कः?
7. अम्बरान्तधृतिः परमेश्वरस्यैव कर्म, कुतः?
8. ब्रह्मसूत्रस्य तृतीयपादः किं प्रतिपादयितुम् आरभ्यते?
9. दहरः जीव एव इत्यत्र वाक्यशेषप्रमाणं किम्?
10. "अपि च स्मर्यते" इत्यत्र का स्मृतिः उदाहृता?
11. शास्त्रं मनुष्यानेव अधिकरोति, कुतः?
12. किमर्थं दहरशब्देन भूताकाशः नोच्यते?

B) निम्नलिखितेषु यथारुचि पञ्च विव्रियन्ताम्। 3x5=15

1. अन्यार्थश्च परामर्शः।
2. अन्यभावव्यावृत्तेश्च।
3. भूमा संप्रसादादध्युपदेशात्।
4. स्थित्यदनाभ्यां च।
5. नानुमानमतच्छब्दात्।
6. इतरपरामर्शात्स इति चेन्नासंभवात्।
7. हृद्यपेक्षया तु मनुष्याधिकारत्वात्।

C) अत्र यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः। **5x3=15**

1. ईक्षतिकर्माधिकरणम्।
2. प्रमिताधिकरणम्।
3. अनुकृत्यधिकरणम्।
4. भूमाधिकरणम्।
5. अक्षराधिकरणम्।

D) अधस्ताद् अनुप्रियमेकं अनुबध्नीत। **10x1=10**

1. द्युभ्वाद्यधिकरणस्य तात्पर्यं तदधिकरणपठितसूत्राणां व्याख्यानपुरस्सरं सयुक्ति निरुपयत।
2. "दहरं पुण्डरीकं वेश्म" इत्यत्र परमेश्वर एव दहराकाशशब्दित इति दहराधिकरणोक्तदिशा समर्थयत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/16-21/MT/D2019/SK-133

SK-133 ब्रह्मसूत्रभाष्य द्वितीयाध्याये प्रथमपादः (२.१,२,३)

कालावधिः - होरा पूर्णाङ्काः - 25

A) यथेष्टं दशानां प्रश्नानाम् एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत। 1x10=10

1. ब्रह्मणः शारीरात्मना व्यपदेशः कया श्रुत्या?
2. कृत्स्नप्रसक्तिः निरवयवत्वशब्दकोपो वा इत्यत्र एकदेशिनां कः अभिप्रायः?
3. आत्मस्वरूपानुपमर्देन स्वाप्नसृष्टौ प्रमाणभूता श्रुतिः का?
4. अचेतनात् चेतनोत्पत्तौ कः दृष्टान्तः?
5. आकाशादिषु अनुवर्तमानः ब्रह्मस्वभावः कः?
6. योगेशास्त्रे तत्वदर्शनोपायः कः?
7. सांख्ययोगशब्दाभ्यां किं ग्राह्यम् इति शाङ्कराः मन्यन्ते?
8. कादृशाः तर्काः अप्रतिष्ठिताः भवन्ति?
9. अनन्यत्वं नाम किम्?
10. न कर्माविभागात् इति सूत्रार्थं लिखत।
11. सर्वधर्मोपपत्तेश्च सूत्रार्थं विवृणुत।
12. कीदृशं वैलक्षण्यं पूर्वपक्षिणा उच्यते।

B) यथेष्टं पञ्चानाम् समाधानं कुरुत। 3x5=15

1. कार्यस्य कारणानन्यत्वं दर्शयत।
2. अश्मादिवच्च तदनुपपत्तिः व्याख्यात।
3. देवादिवदपि लोके व्याख्यात।
4. आत्मनि चैवं विचित्राश्च हि इति सूत्रार्थं निरूपयत।
5. लोकवत्तु लीलाकैवल्यं प्रतिपादयत।
6. उपपद्यते चाप्युपलभ्यते निरूपयत।
7. शिष्टापरिग्रहाधिकरणमारचयत।

C) यथेष्टं त्रयाणामुत्तरं लिखत । **5x3=15**

1. स्मृत्यधिकरणसारं लिखत।
2. भोक्त्रापत्यधिकरणसारं प्रतिपादयत।
3. वैषम्यनैर्घृण्याधिकरणसारं सिद्धान्तयत
4. कृत्स्नप्रसक्त्यधिकरणसिद्धान्तमारचयत।
5. उपसंहारदर्शनाधिकरणं व्याख्यात।

D) एकस्योत्तरं लिखत **10x1=10**

1. न विलक्षणत्वाधिकरणसारं संगृह्णीत।
2. सर्वोपेताधिकरणसारं संगृह्णीत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/15-20/D2019/MT/SK-135

SK-135 ब्रह्मसूत्रभाष्यम्

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) नीचैः दत्तेषु यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत। 1x10=10

1. जैमिनीयमते कर्मफलदाता कः?
2. किं नाम संराधनम्?
3. "नेति नेति" इति श्रुत्यर्थे उभयप्रतिषेधो नोपपद्यते, कुतः?
4. का नाम सुषुप्तिः?
5. सन्ध्यमित्यस्य भाष्योक्तः अर्थः कः?
6. मायामात्रन्तु कात्स्न्र्येन ... इत्यत्र कात्स्न्र्यशब्देन किमभिप्रेतम्?
7. पूर्वपक्षिमते जीवस्य सुषुप्तिस्थानं किम्?
8. परस्य ब्रह्मणो देहादिषूपाधिष्वन्तरनुप्रवेशे श्रुतिप्रमाणं किम्?
9. ब्रह्मणः रूपद्वयं किम्?
10. मूर्छावस्थायाः कुत्र अन्तर्भावः?
11. कस्मात् कारणात् जीवः तिरस्कृतज्ञानैश्वर्यो भवति?
12. तदभावाधिकरणस्य संशयः कः?

B) निम्नलिखितेषु यथारुचि पञ्च विव्रियन्ताम्। 3x5=15

1. पूर्वं तु बादरायणो हेतुव्यपदेशात्।
2. तदव्यक्तमाह हि।
3. दर्शयति चाथो अपि स्मर्यते।
4. अरूपवदेव हि तत्प्रधानत्वात्।
5. अतः प्रबोधोऽस्मात्।
6. देहयोगाद्वा सोऽपि।
7. निर्मातारं चैके पुत्रादयश्च।

C) अत्र यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः। **5x3=15**

1. तदभावाधिकरणम्।
2. कर्मानुस्मृत्यधिकरणम्।
3. मुग्धाधिकरणम्।
4. प्रकृतैतावत्वाधिकरणम्।
5. फलाधिकरणम्।

D) अधस्ताद् अनुप्रियमेकं अनुबध्नीत। **10x1=10**

1. उभयलिङ्गाधिकरणमाश्रित्य ब्रह्म सविशेषमुत निर्विशेषमिति विचार्य भाष्यदिशा एकदेशिमतानुसारमधिकरणभेदं निरूप्य तत्खण्डयत।
2. स्वप्ने रथादिसृष्टिः पारमार्थिकी उत मायामयीति सन्ध्यधिकरणपर्यालोचनया विचारयत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/17-22/D2019/MT/SK-151

SK-151 पञ्चदशी(१ तः ५ अध्यायपर्यन्ता)

कालावधिः – होराद्वयम् पूर्णाङ्काः – 50

A) यथेष्टं दशानां प्रश्नानाम् एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत। 1x10=10

1. समाधिलक्षणं किम्?
2. समाधेः नामान्तरं किम्?
3. अन्नमयकोशः कः?
4. भूमौ विद्यमानान् गुणभेदान् लिखत।
5. दशेन्द्रियाध्यक्षं किम्?
6. सात्त्विककर्मानुष्ठानफलं किं वर्तते।
7. श्रवणं नाम किम्?
8. मननलक्षणं किम्?
9. कस्मादुपदेशं लब्ध्वा जीवाः परां निर्वृतिं लभन्ते?
10. जीवाः कर्म किमर्थं कुर्वन्ति? भोगं च किमर्थमनुभवन्ति?
11. पञ्चदशीग्रन्थे कति प्रकरणानि सन्ति?
12. आरूणेः मतानुसारेण नामरूपाभ्यां व्याकृतमुत्पत्तेः पूर्वं किमासीत्?

B) यथेष्टं पञ्चानाम् समाधानं कुरुत। 3x5=15

1. अपञ्चीकृतपञ्चमहाभूतोत्पत्तिं वर्णयत।
2. सूक्ष्मशरीरोत्पत्तिं वर्णयत।
3. गुहाशब्दार्थं व्याख्यात।
4. पञ्चीकरणं वर्णयत।
5. अवस्थात्रये संविदः एकरूपतां गमयत।
6. निर्विकल्पसमाधेः स्वरूपं फलञ्च वर्णयत।
7. मङ्गलश्लोकं व्याख्यात।

C) यथेष्टं त्रयाणामुत्तरं लिखत - **5x3=15**

1. तत्वमसीति महावाक्यार्थं निरूपयत।
2. श्रवणादिसाधनलक्षणं प्रतिपादयत।
3. मनसः स्वरूपं वर्णयत।
4. पञ्चकोशानां स्वरूपं, तेभ्यः आत्मभेदं च प्रतिपादयत।
5. प्रकृतेः स्वरूपं वर्णयत।

D) एकस्योत्तरं लिखत - **10x1=10**

1. भागत्यागलक्षणया तत्वमसि महावाक्यार्थं वर्णय़त।
2. चतुर्णां महावाक्यानामर्थं यथाग्रन्थं विवेचयत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/16-21/D2019/MT/SK-164

SK-164 वेदान्तपरिभाषा(आगमप्रयोजनपरिच्छेदौ)

समयावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) यथेष्टं दशानां प्रश्नानाम् एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत। 1x10=10

1. कीदृशं वाक्यं प्रमाणम्?
2. अजहल्लक्षणायाः लक्षणमुदाहरणञ्च लिखत।
3. शक्तिः नाम का?
4. प्रमाणानां प्रामाण्यं कतिविधम्? किंप्रकारकञ्च तत्?
5. अपौरूषेयत्वं नाम किम्?
6. प्रलयः कतिविधः? के च तद्विधाः?
7. वेदान्तानां किं प्रयोजनम्?
8. किं नाम कर्तृत्वम्?
9. मोक्षस्वरूपं किम्?
10. वेदान्तशास्त्रस्य विषयः कः?
11. चतुर्विधानि स्थूलशरीराणि कानि? सूक्ष्मशरीराणि च कानि?पञ्चीकरणं केषां न भवति?

B) यथेष्टं पञ्चानाम् समाधानं कुरुत। 3x5=15

1. प्रयोजनस्वरूपं मोक्षलक्षणञ्च वर्णयत।
2. ज्ञानापरोक्षतां प्रतिपाद्य तत्वमस्यादिवाक्यात् संस्कृतान्तःकरणाद्वा भवति इति मतद्वयमुपस्थापयत।
3. आसत्तिलक्षणं निरूपयत।
4. योग्यतालक्षणं तत्त्वमसीति वाक्ये समन्वयीत।
5. तात्पर्यलक्षणं निर्धारयत।
6. वाक्यैकवाक्यतां पदैकवाक्यताञ्च निरूपयत।
7. वाक्यार्थज्ञाने कारणानि विचार्य शमादीनां लक्षणानि लिखत।

C) यथेष्टं त्रयाणामुत्तरं लिखत - **5x3=15**

1. मोक्षसाधनमुक्त्वा ज्ञानस्वरूपं श्रुत्या प्रमाणीकुरुत।
2. शास्त्रदृष्टिसूत्रार्थं कल्पतरूकारकृतां कारिकामुद्धृत्य उपोद्बलयत।
3. श्रवणादि साधनलक्षणं निरूपयत।
4. वेदानामनित्यत्वं पौरूषेयत्वापौरूषेयत्वविचारञ्च व्यवस्थापयत।
5. आकांक्षालक्षणं स्वरूपञ्च विचारयत।

D) एकस्योत्तरं लिखत - **10x1=10**

1. श्रवणादीनामङ्गाङ्गिभावं विचारयत।
2. लक्षणात्रैविध्यं सोदाहरणं प्रतिपाद्य, तत्वमसीति वाक्यार्थबोधे लक्षणायाः अनुपयोगितां गमयत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/15-20/D2019/MT/SK-167

SK-167 सिद्धान्तलेशसंग्रहः

कालावधिः - होराद्वयम्　　　　　　　　　　पूर्णाङ्काः - 50

A) नीचैः दत्तेषु यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत।　　　　1x10=10

1. वाचस्पतिमिश्रमते जगदुपादानकारणं किम्?
2. परिसंख्याविधेरुदाहरणं किम्?
3. नियमविधेः लक्षणं किम्?
4. "अनात्मदर्शनेनैव परमात्मानमुपास्महे" कस्य वचनमिदम् ?
5. मेघाकाशतुल्यो धीवासनाप्रतिबिम्बः कः?
6. अपूर्वविधिपक्षे भाष्यकारसम्मतिप्रदर्शकं वाक्यं किम्?
7. चैतन्यस्य चातुर्विध्यं कस्मिन्ग्रन्थे प्रोक्तम्?
8. जन्मादिलक्षणत्रयमपि परस्परनिरपेक्षमिति कस्य मतम् ?
9. शब्दात् निर्विचिकित्सं परोक्षज्ञानमेवोत्पद्यते, कस्य मते?
10. अनन्यव्यापारत्वस्य मुक्त्युपायत्वे श्रुतिप्रमाणं किम्?
11. परमात्मन अधिदैवतं त्रीणि रूपाणि कानि ?
12. शुद्धं ब्रह्म उपादानमिति कस्य मते ?

B) निम्नलिखितेषु यथारुचि पञ्च विव्रियन्ताम्।　　　　3x5=15

1. विवर्तपरिणामयोः लक्षणविचारः।
2. वेदान्तश्रवणे प्रकटार्थकारस्य मतम्।
3. परिसंख्याविधेः स्वरूपम्।
4. श्रवणादौ विध्यभावपक्षः।
5. ब्रह्मलक्षणविचारे कौमुदीकाराणां पक्षः।
6. मायोपादानत्वविचारे संक्षेपशारीरककृन्मतम्।
7. अवच्छेदप्रतिबिम्बरहितं ब्रह्म जीव इति मतम्।

C) अत्र यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः। **5x3=15**

1. श्रवणविधिवाक्ये अन्यमतनिराकरणपूर्वकं वाचस्पतिमतं विवृणुत।।
2. मायोपादानत्वविचारं सप्रमाणं कुरुत।
3. जीवव्यावृत्तस्य ईश्वरस्य जगदुपादानत्वमिति निरूपयत।
4. जीवेश्वरयोः प्रतिबिम्बत्वं नानाविधं पक्षमाश्रित्य साधयत।
5. चैतन्यस्य चातुर्विध्यं परिकल्प्य जीवेश्वरविभागः।

D) अधस्ताद् अनुप्रियमेकं अनुबध्नीत। **10x1=10**

1. श्रवणवाक्ये परिसंख्याविधिपक्षं दूषयित्वा नियमविधिपक्षं सप्रमाणं साधयत।
2. ब्रह्मलक्षणमधिकृत्य यथाग्रन्थं लघूपन्यासं कुरुत।

***

RKMVU/DSP/MAIS/15-20/D2019/MT/SK-171

SK-171 अद्वैतसिद्धिः (आदितः दृश्यत्वान्तः भागः)

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) यथाकामं पञ्च प्रश्नान् उत्तरत। 1x5=5

1. किं नाम असत्त्वम्?
2. विप्रतिपत्तेः विचाराङ्गत्वं कथम्?
3. ज्ञाननिवर्त्यत्वम् इत्युक्ते किम्?
4. ब्रह्मप्रमातिरिक्ताऽबाध्यत्वे सति इति दलस्यावश्यकता का?
5. व्यावहारिकत्वमित्युक्ते किम्?
6. प्रथममिथ्यात्वलक्षणं किम्?
7. पञ्चपादिका विवरणस्य कर्ता कः?

B) वाक्येनैकेन पञ्चानाम् उत्तरं लिखत। 1x5=5

1. न्यायदीपावलिकर्तृमते मिथ्यात्वलक्षणं किम्?
2. अभावस्य तात्विकत्वे कः दोषः?
3. जल्पस्य किं लक्षणम्?
4. निषेधस्य निषेधे प्रतियोगिसत्त्वं कुत्र?
5. "असदेवेदमग्र आसीत्" - इत्यत्र नञा किं प्रतिपाद्यते?
6. वादस्य किं लक्षणम्।
7. सिद्धान्ते प्रातिभासिकस्थले शुक्तिरजतदृष्टान्ते निषेधप्रतियोगि किम्?

C) यथारुचि पञ्च समाधत्त। 3x5=15

1. मोक्षं प्राप्त इव स्वयं विजयते। विवृणुत।
2. सदसत्त्वानधिकरणत्वम् इत्येतत् समासानुगुणं निरूपयत।
3. उपपादनं च स्वपक्षसाधनपरपक्षनिराकरणाभ्यां भवति।
4. तृतीयमिथ्यात्त्वलक्षणे पूर्वपक्षं संगृह्णीत।
5. प्रमाणत्वञ्च दोषाऽसहकृतज्ञानकरणत्वम्।

6. पक्षतावच्छेदकविचारं संगृह्णीत।

7. द्वितीयमिथ्यात्वविचारे पूर्वपक्षमारचयत।

8. सत्प्रतियोगिकासत्प्रतियोगिकभेदद्वयं वा साध्यम् इति विषयं व्याख्यात।

D) यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः। **5x3=15**

1. यावत्सदधिकरणकात्यन्ताभावप्रतियोगित्वमित्यादि लक्षणपरिष्कारं दर्शयत।।

2. विप्रतिपत्तेः विचाराङ्गत्वं साधयत।

3. पञ्चममिथ्यात्वविचारः।

4. मङ्गलाचरणं व्याख्यात।

5. पक्षता विषयं व्याख्यात।

E) अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत। **10x1=10**

1. प्रथममिथ्यात्वलक्षणस्य सारं संगृह्णीत।

2. चतुर्थमिथ्यात्वलक्षणस्य सविस्तरं विचारं कुरुत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/15-20/D2019/MT/SK-282

SK-182 पञ्चपादिका वर्णकद्वयान्ता

कालावधिः – होराद्वयम् पूर्णाङ्काः – 50

A) यथेष्टं दशानां प्रश्ननानाम् एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत। 1x10=10

1. नमाम्यभोगि.....।
2. अनर्थहेतुनिबर्हणं किं सूत्रितम्?
3. अनर्थः कः?
4. जरद्गवागि वाक्यं किम्?
5. अध्यासः सूत्रकृता कुत्र प्रतिपादितः?
6. तमःप्रकाशयोकरित्यत्र विरोधः सिद्धान्तनये कीदृशः?
7. आत्मनः धर्माः के?
8. मिथ्येति भवितुं युक्तमित्यत्र मिथ्याशब्दः किंवचनः?
9. मिथ्याज्ञाननिमित्तः इत्यत्र निमित्तशब्दार्थः कः?
10. पञ्चपादिकोक्तं स्मृतिलक्षणं किम्?
11. पञ्चपादिकोक्तमध्यासलक्षणं किम्?
12. नैसर्गिकः इत्यस्य कःअर्थः?

B) यथेष्टं पञ्चानाम् समाधानं कुरुत। 3x5=15

1. प्रत्यक्षाभिमतेनाबाधितकल्पेन शासत्रस्य ऐदम्पर्यं विरूध्यते न वा इति विचारयत।
2. भाष्यकारः अध्यासं किमर्थमादौ प्रतिपादयति।
3. विषयविषयिणोः स्वतः परतो वा इतरेतरात्मत्वं न संगच्छते इति प्रतिपादयत।
4. मिथ्याज्ञानशब्दार्थं विवृणुत।
5. शुक्तौ प्रतिपन्नरजतस्य पारमार्थिकत्वं निरस्यत।
6. अध्यस्य इत्यत्र क्त्वा प्रत्ययस्वारस्यं गमयत।
7. आनन्दादीनां चैतन्यधर्मत्वं किमर्थं प्रतिपाद्यते इति विषयं विशदयत।

C) यथेष्टं त्रयाणामुत्तरं लिखत - **5x3=15**

1. स्वाप्नसृष्टेः दोषत्रितयजन्यत्वमध्यासाधिष्ठानत्वञ्च वर्णयत।
2. विषयविषयिणोः कीदृशः विरोधः अभिप्रेतः इति विचारयत।
3. शिष्टाग्रणीः भाष्यकारः इति विषयं प्रतिपादयत।
4. प्रथमसूत्रेण सूत्रिते विषयप्रयोजने इति यथापञ्चपादिकां प्रतिपादयत।
5. पञ्चपादिकाकाराणां शैलीगतानि वैशिष्ट्यानि समालोचयत।
6. अख्यातिवादिमतमुपस्थाप्य स्मरणाभिमानप्रमोषवादं निराकुरुत।

D) एकस्योत्तरं लिखत - **10x1=10**

1. मंगलश्लोकान् व्याख्यात।
2. युष्मदस्मदित्याद्यारभ्य मिथ्याभवितुं युक्त इत्यन्तपञ्चपादिकाव्याख्यानस्य सारमालोचयत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/17-22/D2019/MT/SK-201

SK-201 सिद्धान्तकौमुद्याम् आदितः पञ्चसन्ध्यन्तो भागः

समयावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) यथेष्टं दशानां प्रश्ननाम् उत्तरं लिखत। **1x10=10**

1. माहेश्वराणि इति पदस्य विग्रहं कुरुत।
2. उ इति कतिवर्णानां संज्ञा।
3. तपरः इति पदस्य विग्रहं लिखन्तु।
4. इण् इति प्रत्याहारः पूर्वणकारेण भवति न वा।
5. चादयः इत्यस्य विग्रहं प्रदर्शयन्तु।
6. षस्य आभ्यन्तरप्रयत्नं लिखत।
7. अण् इति प्रत्याहारः पूर्वणकारेण भवति परेण वा।
8. लघुसंज्ञाविधायकं सूत्रं लिखत।
9. गुणसंज्ञाविधायकं सूत्रं लिखत।
10. संहितासंज्ञाविधायकं सूत्रं लिखन्तु।
11. पदसंज्ञाविधायकं सूत्रं लिखत।
12. ऋत् इति कतिवर्णानां संज्ञा।

B) यथारुचि पञ्च समाधत्त। **3x5=15**

1. मध्वरिः इति प्रयोगं साधयत।
2. सच्चित् इति प्रयोगं निरूपयत।
3. गङ्गे अमू इति प्रयोगं साधयत।
4. विष्णुस्त्राता इति प्रयोगं साधयत।
5. उपेन्द्रः इति प्रयोगं साधयत।
6. पुना रमते इति प्रयोगं साधयत।
7. वाग्घरिः इति प्रयोगं साधयत।

C) यथेष्टं त्रयाणामुत्तरं लिखत। **5x3=15**

1. वृद्धिरादैच् इति सूत्रस्य व्याख्यानं कुरुत।
2. बाह्यप्रयत्नानां निरूपणं कुरुत।
3. हलन्त्यम् इति सूत्रं सोदाहरणं व्याख्यात।
4. आदिरन्त्येन सहेता इति सूत्रं व्याख्यात।
5. उपदेशेऽजनुनासिक इत् इति सूत्रं व्याख्यात।

D) एकस्योत्तरं लिखत। **10x1=10**

1. ऊकालोऽज्झस्वदीर्घप्लुतः इति सूत्रं विस्तरेण प्रतिपादयत।
2. वर्णसमाम्नाये हकारद्वयपाठस्य सोदाहरणं प्रयोजनं लिखत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/17-22/D2019/MT/SK-205

SK-205 सिद्धान्तकौमुदी(अजन्तभागः)

समयावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) यथेष्टं दशानां प्रश्ननानाम् एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत- 1x10=10

1. समासग्रहणं नियमार्थम्। कः नियमः ?
2. 'जस्' इत्यत्र जकारस्य इत्संज्ञा केन सूत्रेण ?
3. सम्बुद्धिसंज्ञाविधायकं सूत्रं किम् ?
4. तस्माच्छसो नः पुंसि। कस्मात् ?
5. अट्कुप्वाङ्नुमित्यत्र आङ्ग्रहणं किमर्थम् ?
6. सन्निपातपरिभाषायाः अनित्यत्वस्य ज्ञापकः कः ?
7. आदेशप्रत्यययोः इत्यत्र कस्मात् सः इत्यनुवर्तते ?
8. उभशब्दस्य सर्वादिगणे पाठः किमर्थः?
9. सर्वादिगणे तुल्यपर्यायस्य समशब्दस्य ग्रहणं कुतः न ?
10. व्यवस्था नाम का ?
11. न बहुव्रीहौ इत्यस्य कोऽर्थः ?
12. विभाषा जसि इत्यस्य कोऽर्थः ?

B) यथेष्टं पञ्चानां प्रश्ननानाम् उत्तरं लिखत- **3*5=15**

1. अत एव सः सि इति तादेशः आरभ्यते।
2. 'तदन्तस्यापीयं संज्ञा।' का ? कथम् ?
3. सर्वनाम्नो विहितस्य सुडिति व्याख्यातत्वात्। विशदयत।
4. रामाणाम्। ससूत्रं रुपं साधयत।
5. रामेषु। ससूत्रं रुपं साधयत।
6. सर्वेषाम्। ससूत्रं रुपं साधयत।
7. निर्जरसौ।ससूत्रं रुपं साधयत।

C) यथेष्टं त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत- **5*3=15**

1. आदेशप्रत्यययोः। वर्णयत।
2. एङ्ह्रस्वात्संबुद्धेः। निरूपयत।
3. बहुवचने झल्येत्। विवृणुत।
4. पूर्वपरावरदक्षिणोत्तरापराधराणि व्यवस्थायामसंज्ञायाम्।व्यख्यात।
5. द्वन्द्वे च। प्रपञ्चयत।

D) एकस्योत्तरं लिखत - **10x1=10**

1. उभ-उभयशब्दयोः सर्वादिगणे पाठप्रयोजनचर्चां वर्णयत।
2. जरायाः जरसन्यतरस्याम्। प्रतिपादयत।

***

RKMVU/DSP/MAIS/18-23/D2019/MT/SK-209

SK-209 वैयाकरणसिद्धान्तकौमुद्यां कारकप्रकरणम्।

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत। 1x10=10

1. जपम् अनु प्रावर्षत् इत्यत्र अनु इत्यनेन किं द्योत्यते?
2. अलिङ्गाः शब्दाः कस्य उदाहरणम्?
3. व्यवस्थितविभाषा नाम किम्?
4. कर्मप्रवचनीयसंज्ञा कस्याः संज्ञायाः अपवादः?
5. “हीने” इति सूत्रार्थं लिखत।
6. राजा पुरं वसेत् इत्यत्र द्वितीया कथम्?
7. गतिबुद्धिसूत्रे कीदृशम् अकर्मकत्वम् इष्टम्?
8. अभिनिविशश्च इति कस्य अपवादः?
9. कः अकर्मकः धातुः?
10. बुभुक्षितं न प्रतिभाति किञ्चित् अत्र द्वितीया कथम्?
11. नदीमन्ववसिता सेना अत्र कः धातुः कश्च प्रत्ययः।
12. “तृतीयार्थे” इत्यत्र तृतीयार्थः कः?

B) यथारुचि पञ्च समाधत्त। 3x5=15

1. “नीवह्योर्न” इति वार्तिकं व्याख्यात।
2. “अधिशीङ्स्थासां कर्म” इति सूत्रं व्याख्यात।
3. प्रातिपदिकार्थसूत्रे वचनग्रहणं किमर्थम्।
4. "अकर्मकधातुभिर्योगे इत्यादि वार्तिकार्थं सोदाहरणं लिखत।
5. उपोऽधिके च इति सूत्रं व्याख्यात।
6. तिङा कथम् अभिधानं भवति इति वर्णयत।
7. कर्तुरीप्सिततमं कर्म इत्यत्र कर्मग्रहणं किमर्थम्।

C) यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः। **5x3=15**

1. लिङ्गमात्राधिक्ये प्रथमा इति वर्णयत।
2. कालाध्वनोरत्यन्तसंयोगे इति सूत्रं व्याख्यात।
3. "तथायुक्तं चानीप्सितम्" इति सूत्रं व्याख्यात।
4. "साधकतमं करणम्" इति सूत्रं व्याख्यात।
5. "अनुर्लक्षणे" इति सूत्रं व्याख्यात।

D) अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत। **10x1=10**

1. कर्तुरीप्सिततमं कर्म इति सूत्रं विस्तरेण व्याख्यात।
2. उपान्वध्याङ्वसः इति सूत्रं व्याख्यात।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/16-21/J2019/MT/SK-215

SK-215 सिद्धान्तकौमुद्याम् एकशेषात् समासाश्रयं यावत् स्त्रीप्रत्ययश्च

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत। 1x10=10

1. कन्याशब्दस्य ङीप् कुतो न?
2. यकपूर्वायाः इति स्त्रीत्वनिर्देशः कुतः?
3. भस्त्रैषाजाज्ञाद्वासा नञ्पूर्वाणामपि इति सूत्रे भस्त्राग्रहणं किमर्थम्?
4. वृषलस्य पत्नी इति व्यस्ते नत्वं कथम्?
5. औपगवी इत्यत्र कः स्त्रीप्रत्ययः केन च?
6. 'इयं त्रिसूत्री पुंयोग एवेष्यते' त्रिसूत्री का?
7. वृषाकपीशब्दस्य अर्थं लिखत।
8. षित्त्वादेव सिद्धे मातामहीशब्दस्य गौरादिगणे पाठः कुतः?
9. पद्धती इत्यत्र पद्भावः कथम्?
10. अरण्यानी इत्यस्य अर्थः कः?
11. जातेः इत्यनुवृत्तावपि इतो मनुष्यजातेः इत्यत्र जातिग्रहणं किमर्थम्?
12. जानपदकुण्ड… इत्यादि सूत्रं पूरयत।
13. अलाबू इत्यस्य दीर्घान्तत्वेऽपि ऊङ् किमर्थम्?

B) यथाकामं पञ्चानाम् उत्तरं लिखत 3x5=15

1. वयसि प्रथमे इति सूत्रं व्याख्यात।
2. अन्तर्वत्पतिवतोर्नुक् इति सूत्रं व्याख्यात।
3. मनोः स्त्रीत्वे कति रूपाणि भवन्ति?
4. बहुव्रीहेश्चान्तोदात्तात् इति सूत्रं व्याख्यात।
5. ऊङुतः इति सूत्रं व्याख्यात।
6. दामहायनान्ताच्च इति सूत्रं व्याख्यात।

7. पुंयोगादाख्यायाम् इति सूत्रं व्याख्यात।

C) यथाकामं त्रयमुत्तरत। **5x3=15**

1. वर्णादनुदात्तात्तोपधात्तो न इति सूत्रं सवार्तिकं व्याख्यात।
2. अजाद्यतष्टाप् इति सूत्रं व्याख्यात।
3. इन्द्रवरुण... इत्यादि सूत्रं प्रपूर्य सवार्तिकं व्याख्यात।
4. उगितश्च इति सूत्रं व्याख्यात।
5. वोतो गुणवचनात् इति सूत्रं व्याख्यात।

D) यथारुचि एकं समाधत्त। **10x1=10**

1. जातेरस्त्रीविषयादयोपधात् इति सूत्रं व्याख्यात।
2. स्वाङ्गाच्चोपसर्जनादसंयोगपधात् इति सूत्रं व्याख्यात।

***

RKMVERI/DSP-WW/MAIS/16-21/D2019/MT/SK-215

SK-215 सिद्धान्तकौमुद्यामेकशेषात्समासाश्रयं यावत्, स्त्रीप्रत्ययश्च

समयावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) यथेष्टं दशानां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत। 1x10=10

1. वृत्तिलक्षणं लिखत।
2. अव्ययीभावलक्षणं लिखत।
3. समासः कतिविधः।
4. तत्पुरुषलक्षणं लिखत।
5. सुपां सुपा इत्यस्य उदाहरणं लिखत।
6. द्वन्द्वलक्षणं लिखत।
7. लौकिकविग्रहस्य लक्षणं लिखत।
8. अविग्रहः समासः कः।
9. विग्रहः कः।
10. तिङां तिङा इत्यस्य उदाहरणं लिखत।
11. सूपप्रति इत्यत्र कः समासः।
12. द्वित्राः इत्यत्र कः समासः।

B) यथारुचि पञ्च समाधत्त। 3x5=15

1. प्रतिलोमम् इति प्रयोगं ससूत्रं साधयत।
2. ब्रह्मवर्चसम् इति प्रयोगं ससूत्रं लिखत।
3. अनुरहसम् इति प्रयोगं ससूत्रं साधयत।
4. अपथम् इति प्रयोगं ससूत्रं लिखन्तु।
5. अनूपः इति प्रयोगं ससूत्रं साधयन्तु।
6. पञ्चनदम् इति प्रयोगं ससूत्रं साधयत।
7. कृष्णभूमः इति प्रयोगं ससूत्रं विलिखत।

C) यथेष्टं त्रयाणामुत्तरं लिखत। **5x3=15**

1. वृद्धो यूना तल्लक्षणश्चेदेव विशेषः इति सूत्रं व्याख्यात।
2. स्त्री पुंवच्च इति सूत्रं सोदाहरणं निरूपयत।
3. नपुंसकमनपुंसकेनैकवच्चास्यान्यतरस्याम् इति सूत्रं प्रतिपादयत।
4. द्व्यन्तरुपसर्गेभ्योऽप ईत् इति सूत्रं व्याख्यात।
5. न पूजनात् इति सूत्रं सोदाहरणं विशदयत।

D) एकस्योत्तरं लिखत। **10x1=10**

1. ऋक्पूरब्धूःपथामानक्षे इति सूत्रं सोदाहरणं व्याख्यात।
2. त्यदादीनि सर्वैर्नित्यम् इति सूत्रं सोदाहरणं सवार्तिकं वर्णयत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/16-21/D2019/MT/SK-227

SK-227 सिद्धान्तकौमुद्यां पूर्वकृदन्तप्रकरणम्

समयावधिः-होराद्वयम् सत्रम् ७ पूर्णाङ्काः-५०

A) दश समाधेयाः १ x १० = १०

1. अचो यत् इति सूत्रम् अनपेक्षितम् - कथम्?
2. आङो यि इति सूत्रस्य कोऽर्थः?
3. हलश्चेजुपधात् इति सूत्रस्य कोऽर्थः?
4. शक्यम् इत्यत्र कः प्रत्ययः केन सूत्रेण?
5. ब्रह्मभूयम् इत्यस्य कोऽर्थः?
6. वृत्यः इत्यत्र कः प्रत्ययः?
7. चजोः कु घिण्ण्यतोः इति सूत्रस्यार्थं लिखत।
8. ज्वलितिकसन्तेभ्यो णः इत्यत्र इतिशब्दस्य कोऽर्थः?
9. पादहारक इत्यत्र कः विग्रहः?
10. विभाषा कृवृषोः इति सूत्रस्यार्थम् उदाहरणं च लिखत।
11. प्रज्ञ इत्यत्र कः प्रत्ययः?
12. पाघ्राध्माधेट्दृशः कः प्रत्ययः भवति, किञ्च उदाहरणम्?

B) यथाभीष्टं पञ्चानाम् उत्तरं लिखत ३ x ५ = १५

1. श्याद्व्यधास्रु इत्यादि सूत्रं व्याख्यात।
2. उपसर्या काल्या प्रजने इतीदं सूत्रं व्याख्यात।
3. दुन्योरनुपसर्गे इतीदं सूत्रं व्याख्यात।
4. एतिस्तुशास्वृदृजुषः क्यप् इतीदं सूत्रं व्याख्यात।
5. इगुपधज्ञाप्रीकिरः कः इतीदं सूत्रं व्याख्यात।
6. गाथक इति साधयत।
7. कृत्यल्युटो बहुलम् इति सूत्रे योगविभागं वर्णयत।

C) यथाभीष्टं त्रीणि समाधत्त ५ x ३ = १५

1. स्त्र्यधिकारादूर्ध्वं वासरूविधिः क्वचिन्न इति निरूपयत।
2. राजसूयसूर्येत्यादिसूत्रं व्याख्यात।
3. नन्दिग्रहिपचादिभ्यो लुणिन्यचः इतीदं सूत्रं व्याख्यात।
4. शप्रत्ययविधानं वर्णयत।
5. णप्रत्ययविधानं वर्णयत।

D) एकम् उत्तरयत १० x १ = १०

1. वासरूपोऽस्त्रियाम् इति सूत्रं व्याख्यात।
2. कृत्यप्रत्ययान् विवृणुत।

***

RKMVERI/DSP-WW/MAIS/16-21/D2018/MT/SK-227

SK-227 सिद्धान्तकौमुद्याम् कृत्यप्रकरणात् पूर्वकृदन्तप्रकरणं यावत्

समयावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः -50

A) यथेष्टं दशानां प्रश्ननाम् एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत। 1x10=10

1. वृत्तिकारमते केलिमर-प्रत्ययाः कस्मिन्नर्थे भवन्ति।
2. कृत्यचः इति सूत्रस्य अर्थं लिखत।
3. प्रणिंसितव्यम् इत्यत्र णत्वं कथम्।
4. आलम्भ्य इत्यत्र नुम् कथम्।
5. गदमदचर...इति सूत्रे यमग्रहणं किमर्थम्।
6. आत्मनाम...इत्यादिश्लोकं पूरयत।
7. कुप्यं नाम किम्।
8. गमेरिट् परस्मैपदेषु इत्यत्र परस्मैपदग्रहणं किं लक्षयति।
9. पचादिराकृतिगणः इत्यत्र प्रमाणं किम्।
10. खशोऽन्यत्र नेष्यते इति कस्य मतम्।
11. शोकापनोदः नाम कः।
12. गिरिशमुपचचार इत्यत्र लोके गिरिशम् इति प्रयोगः कथम्।

B) यथेष्टं पञ्चानां प्रश्ननानां व्याख्यानं कुरुत। 3x5=15

1. लभ्यम् इति रूपं साधयत।
2. अर्यः स्वामिवैश्ययोः इति सूत्रं व्याख्यात।
3. मार्ग्यः इति रूपं साधयत।
4. अजर्यं संगतम् इति सूत्रं व्याख्यात
5. कर्ता इति रूपं साधयत।
6. शिल्पिनि ष्वुन् इति सूत्रं व्याख्यात।
7. भिक्षासेनादायेषु च इति सूत्रं व्याख्यात।

C) यथेष्टं त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत। **5x3=15**

1. इजादेः सनुमः इति सूत्रं पूरयित्वा व्याख्यात।
2. राजसूय...इति सूत्रं पूरयित्वा व्याख्यात।
3. पाय्यसान्नाय्य.....इति सूत्रं पूरयित्वा व्याख्यात।
4. सुपि स्थः इति सूत्रं व्याख्यात।
5. टप्रत्ययविधायकानि सूत्राणि व्याख्यात।

D) यथेष्टम् प्रश्नमेकम् उत्तरत। **10x1=10**

1. वासरूपोऽस्त्रियाम् इति सूत्रं समाश्रित्य लघुप्रबन्धं लिखत।
2. नन्दिग्रहिपचादिभ्यो ल्युणिन्यचः इति सूत्रं व्याख्यात।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/19-24/D2019/MT/SK-236

SK-236 लघुसिद्धान्तकौमुदी अजन्तपुंलिङ्गान्ता

समयः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - ५०

A) यथाकामं सप्तदशसु पञ्चदश समाधेयाः। १*१५=१५

1. लघुसिद्धान्तकौमुद्याः मङ्गलाचरणं किम्?
2. उपदेशपदस्य कः अर्थः?
3. प्रत्याहारसंज्ञाविधायकं सूत्रं किम्?
4. अणुदित्सूत्रे अण् इत्यनेन केषां वर्णानां ग्रहणम्?
5. सवर्णसंज्ञाविधायकं सूत्रं किम्?
6. संयोगसंज्ञाविधायकं सूत्रं किम्?
7. पूर्वत्रासिद्धम् इति शास्त्रेण किमसिद्धम्?
8. अयादिसन्धिविधायकं सूत्रं किम?।
9. गुणपदेन केषां वर्णानां ग्रहणम्?
10. वृद्धिसन्धिविधायकं सूत्रं किम्?
11. अचो रहाभ्यां द्वे इति सूत्रस्य अर्थं लिखत।
12. तपरस्तत्कालस्य इति सूत्रस्य अर्थं लिखत।
13. धात्त् र् अंश इत्यत्र रेफस्य लोपो भवति न वा? किं प्रमाणम्?
14. यरोऽनुनासिकेऽनुनासिको वा इति सूत्रस्य अर्थं लिखत।
15. ष्टना ष्टुः इति सूत्रेण किं भवति?
16. खरि च इति सूत्रस्य अर्थः कः?
17. ओमाङोश्च इति सूत्रं कस्य अपवादः?

B) सप्तसु यथाकामं पञ्च समाधेयाः। ३*५=१५

1. आदिरन्त्येन सहेता इति सूत्रे संज्ञासंज्ञिनिर्देशः कार्यः।
2. वर्णानामुच्चारणस्थानानि लिखत।

3. गवाग्रम् इति रूपं साधयत।

4. सर्वत्र विभाषा गोः इत्यत्र वृत्तौ एङन्तस्य इति किमर्थं वक्तव्यम्?

5. के प्रादयः?

6. झलां जशोऽन्ते इत्यस्य फलं विशिष्टतया कुत्र भाति?

7. टि इत्येतत् किम्?

C) यथेच्छं त्रिषु द्वयं समाधत्त। ५*२=१०

1. तुल्यास्यप्रयत्नं सवर्णम् इति सूत्रं व्याख्यात।

2. सुद्ध्युपास्यः इति रूपं साधयत।

3. स्तोः श्चुना श्चुः इति सूत्रं व्याख्यात।

D) यथेच्छमेकमुत्तरत। १०*१=१०

1. अणुदित्सवर्णस्य चाप्रत्ययः इति सूत्रं व्याख्यात।

2. निपात एकाजनाङ् इति सूत्रं व्याख्यात।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/18-23/D2019/MT/SK-239

SK-239 लघुसिद्धान्तकौमुद्यां कृत्तद्धितौ।

समयः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - ५०

A) यथेच्छं दश प्रश्नाः समाधेयाः। **१ x १० = १०**

3. कृत्प्रत्ययः कस्मिन्नर्थे विहितः?
4. षः प्रत्ययस्य इति सूत्रस्यार्थः कः?
5. धातोरिति अधिकारः कियत्?
6. दाम्नी......... इति सूत्रं पूरयत।
7. करणे यजः इति सूत्रार्थः कः?
8. ज्ञः इत्यत्र कः प्रत्ययः?
9. लवित्रम् इत्यत्र कः प्रत्ययः?
10. राजयुध्वा इत्यत्र कः प्रत्ययः?
11. दृढः इति शब्दः कस्मिन् अर्थे निपात्यते।
12. निष्ठासंज्ञा केषाम् ?
13. विद्वान् इत्यत्र कः प्रत्ययः?
14. दात्रमित्यत्र कः प्रत्ययः?

E) यथाकामं त्रीन् प्रश्नान् उत्तरत। **३ x ५ = १५**

1. पारदृश्वा इति रूपं साधयत।
2. सोमयाजी इति रूपं साधयत।
3. ऋहलोर्ण्यत् इति सूत्रं व्याख्यात।
4. प्रियंवदः इति रूपं साधयत।
5. कुम्भकारः इति रूपं साधयत।
6. कथम् प्रथमासामानाधिकरण्ये शतृशानचौ भवतः?
7. आत्ममाने खश्च इति सूत्रं वर्णयत।

F) पञ्चसु त्रयं समाधत्त। **५ x ३ = १५**

1. लटः शतृशानचावप्रथमासमानाधिकरणे।
2. कृत्यल्युटो बहुलम्
3. वाऽसरूपोऽस्त्रियाम्।
4. लृटः सद्वा।
5. सत्संज्ञा।

G) द्वयोरेकं समाधत्त। **१० x १ = १०**

1. निष्ठातकारस्य नकारविधायकानि सूत्राणि प्रतिपादयत।
2. कृत्यप्रत्ययान् विवृणुत।

***

RKMVERI/DSP-WW/MAIS/18-23/D2019/MT/SK-239

SK-239 लघुसिद्धान्तकौमुद्यां कृत्तद्धितौ

समयावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः -50

A) यथेष्टं दशानां प्रश्नानाम् एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत। 1x10=10

1. कृत्-प्रत्ययाः कर्त्रर्थे भवन्तीत्यत्र प्रमाणं किम्।
2. केलिमर-प्रत्ययः कस्मिन्नर्थे भवति।
3. षाकन्-प्रत्ययस्य षकारस्य इत्संज्ञा केन भवति।
4. नेत्रम् इत्यत्र केन सूत्रेण ष्ट्रन्-प्रत्ययः।
5. यशस्करी इत्यत्र विसर्गस्य षत्वं कथम्।
6. अरुर्द्विषदजन्तस्य मुम् इति सूत्रार्थः कः।
7. सुशर्मा इत्यत्र इडागमस्य निषेधः केन।
8. सरसिजम् इत्यत्र ङेरलुक् केन।
9. प्रथमासमानाधिकरणेऽपि कथं सत्प्रत्ययौ भवतः।
10. रागः इत्यस्य लौकिकविग्रहः कः।
11. उपसमाधानं नाम किम्।
12. वेपथुः इत्यत्र कः प्रत्ययः विद्यते।

B) यथेष्टं पञ्चानां प्रश्नानां व्याख्यानं कुरुत। 3x5=15

1. कार्यम् इति रूपं साधयत।
2. ज्ञः इति रूपं साधयत।
3. उष्णभोजी इति रूपं साधयत।
4. छिन्नः इति रूपं साधयत।
5. विद्वान् इति रूपं साधयत।
6. रागः इति रूपं साधयत।
7. दन्तच्छदः इति रूपं साधयत।

C) यथेष्टं त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत। **5x3=15**

1. कृत्यलुटो बहुलम् इति सूत्रं व्याख्यात।
2. नन्दिग्रहि..... सूत्रं पूरयित्वा व्याख्यात।
3. तुमुन्ण्वुलौ.....इति सूत्रं पूरयित्वा व्याख्यात।
4. च्छ्वोः शूड....इति सूत्रं पूरयित्वा व्याख्यात।
5. रलो व्युपधा...इति सूत्रं व्याख्यात।

D) यथेष्टम् प्रश्नमेकम् उत्तरत। **10x1=10**

1. शतृशानच्-प्रत्ययविधायकानि सूत्राणि वर्णयत।
2. निष्ठासंज्ञकस्य तकारस्य नकारविधायकानि सूत्राणि वर्णयत।

***

RKMVERI/DSS/MAIS/17-21/D2019/SK – 239

SK-239 लघुसिद्धान्तकौमुद्यां कृत्ततद्धितौ

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) नीचैः दत्तेषु यथेच्छं दश प्रश्नान् उत्तरत। 1x10=10

1. जनम् अर्दयति इत्यस्मिन् विग्रहे किं रूपं कश्च प्रत्ययः?
2. कुम्भाकारः इत्यस्य कः विग्रहः, कश्च प्रययः?
3. जमेजयः शब्दस्य विग्रहं लिखत।
4. पण्डितम् आत्मानं मन्यते इत्यस्मिन् विग्रहे रूपद्वयं लिखत।
5. सोमयाजी इत्यस्य विग्रहवाक्यं किम्, कश्च प्रत्ययः?
6. पारदृश्वा शब्दस्य कः अर्थः?
7. हलः इति सूत्रस्य विग्रहं लिखत।
8. च्छ्वोः शूडनुनासिके च इति सूत्रस्य विग्रहं लिखत।
9. राल्लोपः इत्यस्य विग्रहं लिखत।
10. भिन्न इत्यत्र नत्वं केन?
11. ग्लानः इत्यत्र नत्वं केन?
12. पञ्चाालानां राजा इत्यस्मिन् विग्रहे किं रूपम् तद्धितप्रत्ययश्च कः?

B) अधो लिखितेषु यथारुचि पञ्च समाधत्त। 3x5=15

1. कुम्भकारः इति रूपं साधयत।
2. यशस्करी इति रूपं साधयत।
3. जनमेजयः इति रूपं साधयत।
4. पण्डितम्मन्यः इति रूपं साधयत।
5. जीनः इति रूपं साधयत।
6. षाण्मातुरः इति रूपं साधयत।
7. श्वशुर्यः इति रूपं साधयत।

C) अत्र यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः। **5x3=15**

1. अतः कृकमिकंस... इत्यादिसूत्रं प्रपूर्य व्याख्यात।
2. लटः शतृशानच... इत्यादिसूत्रं प्रपूर्य व्याख्यात।
3. बहुलशब्दार्थं वर्णयत।
4. गोत्रसंज्ञायाः व्याख्यानं कुरुत।
5. समर्थानां प्रथमाद्वा इति सूत्रं व्याख्यात।

D) निम्नलिखितेषु अनुप्रियमेकम् अनुबध्नीत। **10x1=10**

1. कृत्यप्रत्ययान् वर्णयत।
2. वासरूपोऽस्त्रियाम् इति सूत्रं व्याख्यात।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/16-21/D2019/MT/SK-241

SK-241 महाभाष्ये 2-4 आह्निकानि

समयावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) केषाञ्चिद् दशानां प्रश्नानाम् उत्तरं देयम्। **1*10=10**

1. विवृतस्योपदिश्यमानस्य प्रयोजनमन्वाख्यायत इत्यस्य ज्ञापकं किम् ?
2. वर्णैकत्वपक्षे एकाज्ग्रहणेषु कथं निर्वाहः ?
3. आन्यभाव्यमकारस्य। कैः कारणैः ?
4. यदृच्छाशब्दाः के ?
5. संज्ञादिषु कथं लृकारोपदेशं विना दोषनिवृत्तिः ?
6. कीदृशमनुकरणं साधु भवति ?
7. कुतः अपशब्दः प्रकृतिः न भवति ?
8. सन्ध्यक्षरेषु तपरोपदेशे के दोषाः ?
9. सन्ध्यक्षरेषु कुत्र तपरग्रहणे क्रियमाणे दोषः न भवति ?
10. वर्णैकदेशाः वर्णग्रहणेन न गृह्यन्ते चेत् के दोषाः?
11. वर्णैकदेशाः के वर्णग्रहणेन गृह्यन्ते ?
12. तुल्यरूपे संयोगे द्विव्यञ्जनविधिः कुतः न भवति ?

B) पञ्चानां प्रश्नानां समाधानं कुरुत। **3*5=15**

1. विवृतस्योपदिश्यमानस्य प्रयोजनमन्वाख्यायते। कथमिति विशदयत।
2. आन्यभाव्यं तु कालशब्दव्यवायात्। प्रतिपादयत।
3. शकुनिवत्स्युः। वर्णयत।
4. रूपसामान्याद्वा। विवृणुत।
5. रवत्प्रतिषेधाच्च। विशदयत।
6. एकवर्णवच्च। वर्णयत।
7. तुल्यरूपे संयोगे द्विव्यञ्जनविधिः। विवेचयत।

C) त्रीन् प्रश्नान् समाधत्त। **5*3=15**

1. अकारस्यैकत्वे दोषानुद्भाव्य निवारयत।
2. ऌकारोपदेशः ल्पुताद्यर्थः इति भाष्यदिशा दर्शयत।
3. अतपर एच इग्घ्रस्वादेशे। विवृणुत।
4. दीर्घे ह्रस्वप्रतिषेधः। विशदयत।
5. अग्रहणे चेन्नुड्विधिलादेशविनामेषु ऋकारग्रहणम्। वर्णयत।

D) द्वयोरेकं समाधत्त। **10*1=10**

1. ऌकारोपदेशप्रयोजनं भाष्यदिशा विवेचयत।
2. वर्णैकदेशाः वर्णग्रहणेन गृह्यन्ते इति पक्षं भाष्यदिशा प्रतिपादयत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/15-20/D2019/MT/SK-242

SK-242 महाभाष्ये पञ्चमषष्ठसप्तमाह्निकानि

समयावधिः-होराद्वयम् | सत्रम् ९ | पूर्णाङ्काः-५०

A) दश समाधेयाः १ x १० = १०

1. उपस्थिते हि दोषः स्यात्– उपस्थिते इत्युक्ते किम्?
2. तत्र सकि दोष इत्यस्य कोऽर्थः?
3. हरिशे इत्यत्र शे इति सार्थक उतानर्थकः?
4. अज्ग्रहणे क्रियमाणे एकग्रहणेन किं ज्ञाप्यते?
5. ओदन्तो निपात इत्यत्र च्व्यन्तस्य प्रतिषेधो वक्तव्य उत न?
6. सिद्धे प्रगृह्यसंज्ञार्थम् एव अदसो मात् इति प्रवर्तते चेत् कीदृशं सूत्रं कुर्यात्?
7. प्रगृह्यसंज्ञा-अयाद्यादेशयोर्मध्ये प्रगृह्यसंज्ञा कथं परा भविष्यति?
8. आश्रयात्सिद्धत्वं यथा रोरुत्वे इत्यस्य कोऽर्थः?
9. तत्र सकि दोषः इत्यत्र सकि इत्युक्ते किम्?
10. एकाच् इत्यत्र कः समासः?
11. अन्यत्र वर्णग्रहणे जातिग्रहणं भविष्यति– अन्यत्र नाम कुत्र?

B) यथाभीष्टं पञ्च समाधत्त ३ x ५ = १५

1. ईदाद्यन्तम् इति चेदेकस्य विधिः इति व्याख्यात।
2. सप्तम्यामर्थग्रहणं ज्ञापकं प्रत्ययलक्षणप्रतिषेधस्य इति व्याख्यात।
3. शुक्ल्यास्तां वस्त्रे इत्यत्र दोषम् उद्भाव्य समाधत्त।
4. मात्प्रगृह्यसंज्ञायां तस्यासिद्धत्वात् अयावेकादेशप्रतिषेधः इति व्याख्यात।
5. ईषदर्थे इति कारिकां व्याख्यात।
6. ओतश्च्विप्रतिषेधः इति व्याख्यात।
7. ऊञ ऊँ इति व्याख्यात।

C) यथाभीष्टम् त्रीणि समाधत्त ५ x ३ = १५

1. ईदादयो द्विवचनं प्रगृह्या इति चेदन्त्यस्य विधिः इति व्याख्यात।

2. ईदाद्यन्तं द्विवचनान्तम् इति चेल्लुकि प्रतिषेधः इति व्याख्यात।

3. शे इति सूत्रं भाष्यदिशा व्याख्यात।

4. निपात एकाजनाङ् इति सूत्रं भाष्यदिशा व्याख्यात।

5. ओत् इति सूत्रं भाष्यदिशा व्याख्यात।

D) एकम् उत्तरयत **१० x १ = १०**

1. अदसो मात् इति सूत्रं भाष्यदिशा व्याख्यात।

2. ईदूतौ च सप्तम्यर्थे इति भाष्यदिशा व्याख्यात।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/16-21/D2019/MT/SK-255

SK-255 परिभाषेन्दुशेखरे 1 तः 50 परिभाषां यावद्भागः

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) यथेष्टं दश प्रश्नान् उत्तरत। 1*10=10

1. अस्मिन् ग्रन्थे कानि परिभाषारूपाणि व्याखायन्ते?
2. तत्रोपलम्भादन्यत्रानुपलम्भाच्च इत्यनेन का परिभाषा साध्यते?
3. अयादिभ्यः परैव प्रगृह्यसञ्ज्ञा इति कस्मिन् सूत्रे उक्तम्?
4. अभिव्यक्तपदार्थाः ये, इति श्लोकः किं मूलकः?
5. स्थानिवदादेशोऽनल्विधौ इत्यत्र आदेशग्रहणेन किं ज्ञाप्यते ?
6. चेता इत्यादौ प्रमाणत आन्तर्यादकरोऽपि गुणः किमर्थं न भवति?
7. इको गुणवृद्धी इति कैयटस्तु चिन्त्य एव कुतः अस्य चिन्त्यत्वम्?
8. भाव्यमानोऽप्युकारः सवर्णान् गृह्णातीति परिभाषा क्व स्पष्टा?
9. उभयगतिरिह भवति इत्यत्र इह पदेन किं गृह्यते ?
10. दिदीय इत्यत्र यणादेशः कुतो न ?
11. अर्थवद्ग्रहणपरिभाषा वर्णग्रहणेषु न प्रवर्तते इति क्व स्पष्टम्?
12. वर्णाश्रये नास्ति प्रत्ययलक्षम् इति परिभाषा क्व प्रवर्तते ?

B) यथाकामं पञ्च प्रश्नान् उत्तरत। 3*5=15

1. कार्यकालपक्षे अयादिभ्यः परैव प्रगृह्यसञ्ज्ञा इत्यस्य आशयं यथाग्रन्थं प्रतिपादयत।
2. क्वचिदोकदेशो अपि अनुवर्तत इति परिभाषायाः अवतरणं विलिख्य व्याख्यात।
3. नानुबन्धकृतमसारूप्यम् इति परिभाषां निरूपयत।
4. दीधीवेवीटाम् इति सूत्रस्थभाष्यस्य एकदेश्युक्तित्वं साधयत।
5. स्वं रूपमिति स्वशब्देन कथम् अर्थवद्ग्रहणपरिभाषा साधिता ?
6. अनिनस्मन्ग्रहणान्यर्थवता चानर्थकेन इति परिभाषां सोदाहरणं व्याख्यात ।
7. एकयोगनिर्दिष्टानां सह वा प्रवृत्तिः इति परिभाषां निरूपयत।

C) यथाकामं त्रीन् प्रश्नान् उत्तरत। 5*3=15

1. उभयगतिरिह भवति परिभाषां व्याख्यात।
2. कार्यमनुभवन् हि कार्यी निमित्ततया नाश्रीयते परिभाषां व्याख्यात।
3. यदागमपरिभाषा स्थानिवत् सूत्रेण गतार्था उत नेति यथाग्रन्थं निरूपयत ?।
4. कार्यकालं सञ्ज्ञापरिभाषमिति यथाग्रन्थं निरूपयत ।
5. वर्णाश्रये नास्ति प्रत्ययलक्षणमिति परिभाषां व्याख्यात।

D) यथाकाममेकमुत्तरत। 10*1=10

1. गौणमुख्यपरिभाषां यथाग्रन्थं विशदयत ।
2. निर्दिश्यमानपरिभाषां व्याख्यात।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/16-21/D2019/MT/SK-265

SK-265 लघुशब्देन्दुशेखरे न पदान्तयावद्भागः

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) यथेष्टं दश प्रश्नान् उत्तरत। 1x10=10

1. स्वौजसमौड् इत्यादीनां षड्विधसूत्रेषु क्वान्तर्भावः?
2. सामर्थ्ययोगान्न हि किञ्चिदत्र पश्यामि शास्त्रे यदनर्थकमिति क्व सूत्रभाष्ये उक्तम्?
3. हलन्त्यम् इत्यत्र उपदेशपदानुवृत्तिःकिमर्थम् ?
4. प्रकल्प्य इत्यस्य कैयटेन को अर्थःउक्तः?
5. तपरसूत्रं विभक्तितकारे न प्रवर्तते इत्यत्र किं प्रमाणम्?
6. आकारहकारयोः सावर्ण्ये हो ढ इति कस्योपलक्षणम्?
7. नाज्झलौ इत्यत्र आकारप्रश्लेशे किं लिङ्गम्?
8. ऊकारस्य अल्पप्राणत्वमुत महाप्राणत्वम्? कथम्?
9. एक एव यत्नः सर्वकार्यजनक इति क्व सूत्रभाष्ये उक्तम्?
10. अचो अस्पृष्टा ..... निबोधानुप्रदानत इति कारिकां लिखत?
11. कण्ठादीनां स्थानत्वव्यवहारः कथम्?
12. शिक्षायां कवर्गस्य उच्चारणस्थानं किमुक्तम्?

B) यथाकामं पञ्च प्रश्नान् उत्तरत। 3x5=15

1. उपजीव्यविरोधात् सन्धिर्न इति मतं दूषयत।
2. पूर्वं ह्यपवादा अभिनिविशन्ते पश्चादुत्सर्गा इत्यस्याशयं लिखत।
3. यद्वा सम्प्रसारणाश्रयस्य प्रतिषेध इत्यमूमंशं सप्रसंङ्गं व्याख्यात।
4. यथार्थं वा षष्ठीनिर्देश इति एकदेश्युक्तिं निरूपयत।
5. मुखनासिकावचन इति सूत्रं व्याख्यात।
6. अ अ इति सूत्रं व्याख्यात।
7. ऐ औ च् सूत्रस्य वैयर्थ्यम् उपपादयत।

C) यथाकामं त्रीन् प्रश्नान् उत्तरत। **5x3=15**

1. ऊकाल इति सूत्रं व्याख्यात।
2. ऋलृवर्णयोर्मिथः सावर्ण्यमिति इति वार्तिकं व्याख्यात।।
3. तपरतत्कालस्य इति सूत्रं व्याख्यात।।
4. सवर्णसंज्ञायां यावदास्यभवतुल्यं ग्राह्यमिति यथाग्रन्थं निरूपयत।
5. नाज्झलौ इति सूत्रं व्याख्यात।

D) यथाकाममेकमुत्तरत। **10x1=10**

1. पूर्वत्रासिद्धमिति सूत्रं व्याख्यात।
2. अणुदित् सूत्रं यथाग्रन्थं निरूपयत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/15-20/D2019/MT/SK-267

SK-267 लघुशब्देन्दुशेखरे कारकप्रकरणम्

समयावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) यथेष्टं दशानां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत। 1x10=10

1. हेतुलक्षणं लिखत।
2. करणलक्षणं लिखत।
3. अलं श्रमेण इत्यत्र केन तृतीया।
4. अभिनिविशश्च इत्यत्र का विभाषा।
5. कर्तृतृतीयाविभक्तेरर्थः कः।
6. सम्प्रदानचतुर्थीविभक्तेरर्थः कः।
7. अधिशीङ्स्थासाम् इत्यस्य विग्रहं लिखत।
8. उपान्वध्याङ्वसः इत्यस्य विग्रहं लिखत।
9. प्रत्यवसानं नाम किम्।
10. पित्रा संजानीते इत्यत्र तृतीयाविभक्तेरर्थः कः।
11. ईप्सितत्वं नाम किम्।
12. अध्ययनेन वसति इत्यत्र केन तृतीया।

B) यथारुचि पञ्च प्रश्नान् समाधत्त। 3x5=15

1. कर्मणि द्वितीया इति सूत्रं व्याख्यात।
2. गां दोग्धि पयः इति वाक्यं ससूत्रं साधयत।
3. माणवकं धर्मं ब्रूते इति वाक्यं ससूत्रं साधयत।
4. हृक्रोरन्यतरस्याम् इति सूत्रस्याशयं प्रकाशयत।
5. सहयुक्तेऽप्रधाने इति सूत्रं व्याख्यात।
6. येनाङ्गविकारः इति सूत्रं व्याकुरुत।
7. दिवः कर्म च इति सूत्रं परिष्कुरुत।

C) यथेष्टं त्रयाणामुत्तरं लिखत **5x3=15**

1. कर्मणा यमभिप्रैति स सम्प्रदानम् इति सूत्रार्थं विवेचयत।
2. तथायुक्तं चानीप्सितम् इति सूत्रार्थं परिष्कुरुत।
3. कारके इति सूत्रस्याशयं प्रकाशयत।
4. अनभिहिते इत्यस्य सार्थकता निरर्थकता वेति वर्णयत।
5. कर्तुरीप्सिततमं कर्मेति सूत्रे ईप्सिततमपदस्य प्रयोजनं लिखत।

D) एकस्योत्तरं लिखत **10x1=10**

1. साधकतमं करणम् इति सूत्रं वर्णयत।
2. स्वतन्त्रः कर्ता इति सूत्रं व्याख्यात।

***

RKMVERI/MAIS/DSP/15-20/MT/D2019/SK-273

SK-273 वैय्याकरणभूषणसारः (समासशक्तितः आन्तं यावत्)

समयावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) यथेष्टं दशप्रश्नानाम् एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत- 1x10=10

1. प्राचीनमते बहुव्रीहेः किं लक्षणम् ?
2. पदोद्देश्यकविधित्वं केष्वस्ति ?
3. जहत्स्वार्था नाम का ?
4. प्राप्तोदकः इत्यस्य शाब्दबोधः कः ?
5. समासे संसर्गस्य वाच्यत्वे राजपुरुषपदेन कीदृशो बोधः ?
6. उपहृतपशुः इत्यस्य शाब्दबोधः कः ?
7. कस्य मते चकारादिप्रतिषेधो वक्तव्यः ?
8. चित्रगु इत्यत्र चरमपदे लक्षणायां कथं बहुव्रीह्यसम्भवः ?
9. नैयायिकाः समासे कीदृशं सामर्थ्यं स्वीकुर्वन्ति ?
10. प्रातिपदिकसंज्ञारूपं कार्यं किमनुमापयति ?
11. सन्निहितपदार्थगतस्वार्थबोधकत्वव्युत्पत्तौ कुत्र व्यभिचारः ?
12. राजपुरुषादौ अनन्वयप्रसङ्गः केन कारणेन ?

B) यथेष्टं पञ्चानां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत- 3x5=15

1. समासस्तु चतुर्थेति कुतः प्रायोवादः ?
2. अजहत्स्वार्थपक्षः कः ?
3. पङ्कजशब्दवदित्यस्य कोऽर्थः ?
4. उदकाभिन्नप्राप्तिरिति बोधोत्तरं ग्रामे लक्षणा कुतः न सम्भवति ?
5. व्यपेक्षावादिमते विभाषाधिकारं विनापि कथं विकल्पसिद्धिः?
6. प्रकृतित्वाश्रये विभक्त्यर्थान्वयः इति पक्षे कः दोषः ?
7. समासे पदाने परस्परमन्वयः कुतः न भवति?

C) यथेष्टं त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत- **5x3=15**

1. समासभेदान् सोदाहरणं वर्णयत।
2. बहूनां वृत्तिधर्माणामिति विशदयत।
3. प्राप्तोदकः इत्यत्र व्यपेक्षावादिमते दोषाः।
4. अषष्ठ्यर्थबहुव्रीहौ व्युत्पत्त्यन्तरकल्पना कथम् ?
5. प्रातिपदिककार्यमर्थवत्वमनुमापयति। विशदयत।

D) उपन्यसत- **10x1=10**

1. समासस्य भेदान् निरूप्य प्राचां मतं खण्डयत।
2. नैय्यायिकमीमांसकैः कृतं वैय्याकरममतनिरासं वर्णयत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/15-20/MT/D2019/SK-281

SK-281 वाक्यपदीयम् (ब्रह्मकाण्डम्)

समयावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) यथेष्टं दशानां प्रश्नानाम् एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत- 1x10=10

1. ब्रह्मणः अनुकारः कः ?
2. इयं सा मोक्षमाणानामजिह्मा राजपद्धतिः। किम् ?
3. तत्त्वावबोधः शब्दानां कस्मात् ?
4. शब्दार्थसम्बन्धः कीदृशः ?
5. प्रयोजनस्य भेदद्वयं किम् ?
6. के धर्मसाधनम् ?
7. ऋषीणां यज्ज्ञानं तत्कस्मान्न विशिष्यते ?
8. निर्ज्ञातशक्तेर्द्रव्यस्य शक्तिः कदा प्रतिबद्ध्यते ?
9. मणिरूप्यादिविज्ञानं तद्विदां केन प्रमाणेन ?
10. उपादानशब्दस्य कति भेदाः ?
11. कः प्रकाशान्तरकारणम् ?
12. शब्दे कौ प्रकाशते ?

B) यथेष्टं पञ्चानां कारिकाणां व्याख्यां लिखत- 3x5=15

1. अध्याहिकलां यस्य कालशक्तिमुपाश्रिताः।
   जन्मादयो विकाराः षड् भावभेदस्य योनयः॥
2. भेदानां बहुमार्गत्वं कर्मण्येकत्र चाङ्गता।
   शब्दानां यतशक्तित्वं तस्य शाखासु दृश्यते॥
3. आसन्नं ब्रह्मणः तस्य तपसामुत्तमं तपः।
   प्रथमं च्छन्दसामङ्गमाहुर्व्याकरणं बुधाः॥

4. नित्याः शब्दार्थसम्बन्धास्तत्राम्नाता महर्षिभिः।

सूत्राणामनुतन्त्राणां भाष्याणाञ्च प्रणेतृभिः॥

5. हस्तस्पर्शादिवान्धेन विषमे पथि धावता।

अनुमानप्रधानेन विनिपातो न दुर्लभः॥

6. यत्नेनानुमितोप्यर्थः कुशलैरनुमातृभिः।

अभियुक्ततरैरन्यैरन्यथैवोपपाद्यते॥

7. अरणिस्थं यथा ज्योतिः प्रकाशान्तरकारणम्।

तद्वच्छब्दोपि बुद्धिस्थः श्रुतीनां कारणं पृथक्॥

C) त्रयाणाम् उत्तरं लिखत- **5x3=15**

1. वेदस्य सर्वमूलत्वं प्रमाणयत।
2. अभ्यासादृष्टयोः प्रामाण्यं व्यवस्थापयत।
3. अनुमानप्रमाणस्य दौर्बल्यं विचारयत।
4. शब्दार्थयोः भेदद्वयं प्रतिपादयत।
5. आगमप्रमाणस्य वैशिष्ट्यं निरूपयत

D) उपन्यसत- **10x1=10**

1. शब्दब्रह्मणः स्वरूपं यथाग्रन्थं विवृणुत।
2. अष्टौ पदार्थान् वर्णयत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/16-21/D2019/MT/SK-311

SK-311 अर्थसंग्रहः

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) नीचैः दत्तेषु यथाकामं दश प्रश्नान् उत्तरत। 1x10=10

1. का नाम प्रकृतिः?
2. 'जिज्ञासा पदस्य विचारे लक्षणा' कुतः?
3. गुणविधौ धात्वर्थस्य कथमन्वयः?
4. अनारभ्यविधिः कः?
5. सदनकरणं नाम किम्?
6. मीमांसकमते आख्यातप्रत्ययवाच्यं किम्?
7. सप्तमीविभक्तिश्रुतेः उदाहरणं किम्?
8. आख्याताभिहितसंख्यायाः यागाङ्गत्वं कया श्रुत्या?
9. उत्पत्तिविधेः लक्षणं किम्?
10. "अर्थसंग्रहः" इत्यस्य कोऽर्थः?
11. को नाम धर्मः?
12. जिज्ञासासूत्रे अतःशब्दस्यार्थः कः?

B) निम्नलिखितेषु यथारुचि पञ्च विव्रियन्ताम्। 3x5=15

1. प्रकृतिविकृतिलक्षणम्।
2. आर्थीभावनाया अंशत्रयम्।
3. वाक्यप्रमाणम्।
4. विशिष्टविधौ वाक्यभेददोषपरिहारः।
5. विधिलक्षणम्।
6. विनियोगविधिः।
7. यागस्य रूपद्वयम्।

C) अत्र यथाच्छन्दं त्रयः समाधेयाः। 5x3=15

1. लिङ्गप्रमाणस्य स्वरूपं, वाक्यादिभ्यः प्राबल्यं च।
2. "सोमेन यजेत" इत्यत्र विशिष्टविधिविचारः।
3. त्रिविधा विनियोक्त्री श्रुतिः।
4. शाब्दीभावनायाः लक्षणं, तस्या अंशत्रयञ्च।
5. उत्पत्त्यादिविधित्रयस्य लक्षणविचारः।

D) अधस्ताद् अनुप्रियमेकं अनुबध्नीत। 10x1=10

1. भावनाविषयमधिकृत्य यथाग्रन्थं लघूपन्यासं कुरुत।
2. विनियोगविधिलक्षणं निरूप्य, तत्सहकारिप्रमाणं यथेच्छं द्वयं सोदाहरणं व्याख्यात।

***

RKMVERI/DSP-WW/MAIS/16-21/D2019/MT/SK-311

SK-311 अर्थसंग्रहः

कालावधिः होराद्वयम् पूर्णाङ्काः-50

A) यथाकामं दशप्रश्नाः समाधेयाः 1x10=10

1. अर्थसंग्रहग्रन्थस्य रचयिता कः?
2. मीमांसाशास्त्रे कति अध्यायाः सन्ति?
3. 'यजेत' इत्यत्र किमस्ति अंशद्वयम्?
4. अध्ययनविधिः कः?
5. वेदः कः?
6. 'जैमिनिनये' इत्यत्र नयशब्देन किं बुध्यते?
7. वेदवाक्यं कतिधा विभज्यते?
8. परिसंख्याविधेः उदाहरणं प्रदेयम्।
9. मीमांसाशब्दस्य कोऽर्थः?
10. किं खलु धर्मजिज्ञासासूत्रम्?
11. उत्पत्तिविधौ करणं किम्?
12. भास्करेण कमुद्दिश्य नमस्कारः विहितः?

B) यथारुचि अधोलिखितेषु पञ्चानामुत्तरं लिखत। 3x5=15

1. शाब्दीभावनायाः अंशत्रयं प्रतिपाद्यताम्।
2. "स्वाध्यायोऽध्येतव्यः" इति विधिवाक्यं वेदे कुत्र अस्ति?
3. अर्थसंग्रहग्रन्थस्य नामकरणे किं तात्पर्यम्?
4. भूतार्थवादः कः?
5. गुणविधौ धात्वर्थस्य कथमन्वयः?
6. दध्ना जुहोतीत्यत्र विधित्वं कथं ज्ञातम्?
7. 'अथातो धर्मजिज्ञासा' इति सूत्रे जिज्ञासापदस्य कोऽर्थः?

C) अधोलिखितेषु त्रयः समाधेयः। **5x3=15**

1. विशिष्टविधिः
2. निषेधः
3. आर्थीभावना
4. धर्मः
5. मत्वर्थलक्षणा

D) अत्र अनुप्रियमेकमनुबध्नीत। **10x1=10**

1. विधेर्लक्षणं व्याख्यायताम्? उदाहरणमुखेन विधेर्भेदान् आलोच्यताम्।
2. अर्थवादः कः? सप्रभेदं वर्ण्यताम्।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/18-23/D2019/MT/SK-341

SK-341 तर्कसङ्ग्रहो न्यायबोधिनीसहितः

समयावधिः-होराद्वयम् | सत्रम् ७ | पूर्णाङ्काः-५०

A) दश समाधेयाः **१ x १० = १०**

1. अपां लक्षणं किम्?
2. तैजसम् इन्द्रियं किम्?
3. जलीयं शरीरं कुत्र प्रसिध्यति?
4. आकाशस्य लक्षणं किम्?
5. कालस्य लक्षणं किम्?
6. रूपं कतिविधम्? कानि च तानि?
7. गुरुत्वस्य लक्षणं किम्?
8. पञ्चावयवाः के?
9. स्मृतिः कतिविधा?
10. उपमितेः करणं किम्?
11. आकाङ्क्षा का?
12. सामान्यस्य लक्षणं किम्?

B) यथाभीष्टं पञ्चानां विषये टिप्पणी लेख्या **३ x ५ = १५**

1. साधारणसव्यभिचारः
2. विरुद्धः
3. आश्रयासिद्धः
4. व्याप्यत्वासिद्धः
5. स्वरूपासिद्धः
6. बाधितः
7. स्वार्थानुमानम्

C) यथाभीष्टं तिसृः परिभाषाः व्याख्यात **५ x ३ = १५**

1. समवायिकारणम्
2. व्यापारः
3. परामर्शः
4. उपाधिः
5. परार्थानुमानम्

D) यथाभीष्टम् एकां परिभाषां व्याख्यात **१० x १ = १०**

1. तमसः दशमद्रव्यत्वं निरासयत।
2. षड्विधसन्निकर्षान् विवेचयत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/17-22/D2019/MT/SK-344

SK-344 न्यायसिद्धान्तमुक्तावल्यां प्रत्यक्षखण्डः

समयावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) यथेष्टं दशानां प्रश्ननाम् उत्तरं लिखत। 1x10=10

B) मुक्तावल्याः रचयिता कः।

C) कारिकावल्याः मङ्गलपद्यं लिखन्तु।

D) मुक्तावल्याः मङ्गलपद्यं लिखन्तु।

E) इन्द्रियस्य लक्षणं लिखन्तु।

F) विषयस्य लक्षणं लिखन्तु।

G) उत्क्षेपणस्य किं लक्षणम्।

H) इन्द्रियस्य लक्षणं किम्।

I) मनसः लक्षणं किम्।

J) आकाशस्य लक्षणं किम्।

K) कालस्य लक्षणं किम्।

L) विशेषस्य लक्षणं लिखन्तु।

M) समवायस्य लक्षणं लिखन्तु।

N) यथारुचि पञ्च समाधत्त। 3x5=15

1. नानारूपवती मता इत्यस्याशयं प्रतिपादयत।
2. तत्र क्षितिर्गन्धहेतुः इति लक्षणं प्रतिपादयन्तु।
3. शरीरस्य लक्षणं प्रतिपादयत।
4. सभेदं कर्मलक्षणं प्रतिपादयत।
5. गुणलक्षणं प्रतिपाद्य तद्भेदान् लिखत।
6. सभेदं पदार्थस्वरूपं प्रतिपादयत।
7. षड्विधस्तु रसस्तत्र इत्यस्याशयं प्रतिपादयत।

O) यथेष्टं त्रयाणामुत्तरं लिखत। 5x3=15

1. शक्तेः पदार्थत्वं व्यवस्थाप्य खण्डयन्तु।
2. तमसः द्रव्यत्वं व्यवस्थाप्य खण्डयन्तु।
3. सभेदम् अभावस्वरूपं प्रतिपादयन्तु।
4. अभावानामधिकरणात्मकत्त्वं कुतो नेति प्रतिपादयत।
5. जातिस्वरूपं प्रतिपादयत।

P) एकस्योत्तरं लिखत। 10x1=10

1. मङ्गलवादं विस्तरेण प्रतिपादयन्तु।
2. द्रव्यलक्षणं प्रतिपाद्य द्रव्यत्वजातिसाधकप्रक्रियां वर्णयन्तु।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/15-20/D2019/MT/SK-370

SK-370 व्युत्पत्तिवादे प्रथमाकारके अभेदान्वयभागः

समयावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) यथेष्टं दशानां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत। 1x10=10

1. व्युत्पत्तिवादशब्दस्य कोऽर्थः।
2. स्वप्रकृतिकत्वं नाम किम्।
3. व्युत्पत्तिवादस्य प्रणेता कः।
4. भासते इत्यत्र भास् इति धातोः कोऽर्थः।
5. समानविभक्तिकत्वलक्षणे साजात्यं केन रूपेण ग्राह्यम्।
6. संसर्गमर्यादा नाम किम्।
7. समासस्थले अभेदान्वये कारणीभूताकाङ्क्षां लिख।
8. पितरो देवताः इत्यत्र कथम्भूतं देवतात्वम्।
9. नीलो घटः इत्यस्य प्रकारतावादिनये कः अर्थः।
10. व्युत्पत्तिवादस्य आदर्शटीकाकारः कः।
11. त्रयः समुदिताः हेतुः इत्यत्र हेतुपदं किं परम्।
12. प्रकारतावादिमते विशेषणपदोत्तरविभक्तेरर्थः कः।

B) यथारुचि पञ्च प्रश्नान् समाधत्त। 3x5=15

1. नीलो घटाः इत्यस्यासाधुत्वम्, शतं ब्राह्मणाः इत्यस्य साधुत्वं च प्रतिपादयत।
2. संसर्गतावादिमते अभेदः कः इति प्रतिपादयन्तु।
3. वेदाः प्रमाणम् इत्यत्र कथं विरुद्धवचनकत्वस्य साधुत्वमिति लिखन्तु।
4. विशेषणतावच्छेदकीभूतनीलत्वादिकमेव कुतः न अभेदः इति प्रतिपादयत।
5. समानविभक्तिकत्वं परिष्कुर्वन्तु।
6. समासव्यासस्थलीयाकाङ्क्षाज्ञानयोः परस्परबोधे व्यभिचारः कथं नेति लिखत।

7. भेदत्वावच्छिन्नाभावः अभेदः इति मतं तिरस्कृत्य भेदप्रतियोगिकोऽभावः अभेदः इति मतमपि खण्डयन्तु।

8. सुप्त्वव्याप्यत्वं किमिति प्रतिपादयन्तु।

C) यथेष्टं त्रयाणामुत्तरं लिखत। 5x3=15

1. विशेष्यवाचकपदोत्तरावृत्तिविभक्तिविभाजकधर्मवद्विभक्तिराहित्यस्य विवक्षणान्न दोषः इत्यस्य तात्पर्यं विलिख्य खण्डयन्तु।
2. स्वोत्तरसुपदभिन्नपदानुत्तरत्वविशिष्टस्वोत्तरत्वादिरूपस्वाव्यवहितोत्तरत्वसम्बन्धेन नीलादिपदवत्स्वन्तघटादिपदत्वमेव तथास्तु इति मतमुपस्थाप्य खण्डयन्तु।
3. विशेषणपदस्य विशेष्यवाचकपदाप्रकृतिकविभक्त्यप्रकृतित्वरूपं विरुद्धविभक्तिराहित्यमेव तादृशान्वयबोधौपयिकाकाङ्क्षा इति मतमुपस्थाप्य खण्डयन्तु।
4. अभेदः कुत्र संसर्गमर्यादया भासते इति प्रतिपादयन्तु।
5. कुत्र समानवचनकत्वं भवतीति यथाग्रन्थं प्रतिपादयत।

D) एकस्योत्तरं लिखत। 10x1=10

1. नीलस्य घटः इत्यादौ कथं नाभेदान्वयबोधः इति लिख्यताम्।
2. शाब्दबोधे चैकपदार्थेऽपरपदार्थस्य संसर्गः संसर्गमर्यादया भासते इत्यस्याशयं लिखत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/19-24/D2019/MT/SK-441

SK-411 रघुवंशम्।

कालावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) वाक्येनैकेन उत्तरं लिखत। 1x20=20

1. दिलीपपत्नी कस्मिन् वंशे जाता?
2. दिलीपस्य प्रारम्भाः कैः उपमिता?
3. दिलीपः कीदृशो धर्म इति उत्प्रेक्ष्यते?
4. दिलीपस्य अर्थकामौ कुत्र आस्ताम्?
5. आफलोदयकर्मणाम् इत्यस्य समासः कथम्?
6. दिलीपस्य वृद्धत्वं कीदृशम्?
7. प्रावृषेण्य पदस्य निर्वचनं किम्?
8. महीक्षितामुपमानानि कानि?
9. दुदोह इत्यत्र को धातुः कश्च लकारः?
10. तस्य कालः कथं नीतः?
11. तस्य सर्वे गुणाः परार्थैकफलाः कुतः?
12. मयूराः किमर्थं मुखं उन्नमितवन्तः?
13. सः प्रजानां पिता किमर्थम्?
14. सुदक्षिणादिलीपौ कुतः कं पूजितवन्तौ?
15. कीदृशेन वायुना तौ सेवितौ?
16. दिलीपस्य अर्थसाधनद्वयं किम?
17. दिलीपस्य भार्यां कथमुपमिमीते कविः?
18. रघुवंशस्य प्रसिद्धः टीकाकर्ता कः?
19. सः उर्वीं काम् इव अन्वशात्?
20. दिलीपः किमर्थं परिणीतः अभवत्?

21. आमोदः कम् अन्वकरोत्?

22. ज्ञाने मौनिनः तस्य त्यागे को गुणः?

B) चत्वारि विशदयत। **4x5=20**

1. तं सन्तः श्रोतुमर्हन्ति......।
2. शैशवेभ्यस्तविद्यानां........।
3. वागर्थाविव सम्पृक्तौ..........।
4. क्व सूर्यः प्रभवो........।
5. ज्ञाने मौनं क्षमा शक्तौ........।
6. जुगोपात्मानमत्रस्तः........।

C) एकं विवृणुत। **10x1=10**

1. कालिदासीयदेशकालकृतिपरिचयः।
2. रघुवंशीयनृपगुणवर्णनम्।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/18-23/D2019/MT/SK-413

SK-413 अभिज्ञानशाकुन्तले आदितः चत्वारः अङ्काः

समयः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - ५०

A) यथेच्छं षट् प्रश्नाः समाधेयाः। **१ x १०=१०**

1) सेनापतेः नाम किम्?
2) कण्वाश्रमपरिसरे का नदी आसीत्?
3) कतमम् ऋतुमाश्रित्य नटी गायति?
4) राज्ञः शस्त्रं किमर्थम्?
5) शकुन्तलया कृतनामधेया नवमालिका का?
6) शकुन्तलायाः वल्कलं कुत्र लग्नं जातम्?
7) नूनमतीत्य हरिणं हरयो वर्तन्ते इतीदं कस्य वचनम्।
8) कीदृशी नान्दी शाकुन्तलमङ्गलश्लोके विद्यते?
9) शाकुन्तले रैवतकः कः?
10) स्रष्टुः आद्या सृष्टिः का?
11) किम्प्रधानानि तपोवनानि?
12) वयं हताः, किमर्थं वयं हताः?

B) यथेच्छं त्रीन् प्रश्नान् उत्तरत। **३ x ५=१५**

1. सन्देहपदेषु वस्तुषु प्रमाणमन्तःकरणप्रवृत्तयः सप्रसङ्गं विवृणुत।
2. अनसूयोक्तं शकुन्तलाजन्मवृत्तान्तं निरूपयत।
3. शकुन्तलायाः लतासादृश्यं प्रतिपादयत।
4. नटीगीतं प्रतिपाद्यताम्।
5. धावन्तं सारङ्गं यथाग्रन्थं परिचाययत।
6. गच्छति पुरः शरीरं धावति इत्यादिपद्यं विमृशत।
7. आशङ्कसे यदग्निं तदिदं स्पर्शक्षमं रत्नम् सप्रसङ्गं व्याख्यात।

C) यथाकामं पञ्च समाधत्त। **५ x ३ = १५**

1. त्वं खलु कृती इति वचनं यथाग्रन्थं प्रपञ्चयत।
2. सेनापतिकृतं राजवर्णनं यथाग्रन्थं वर्णयत।
3. हस्तिवृत्तान्तं यथाग्रन्थं निरूपयत।
4. मृगयायाः गुणं विशदयत।
5. कामी स्वतां पश्यति इति वचनं सप्रसङ्गं व्याख्यात।

D) द्वयोरेकं समाधत्त। **१० x १ = १०**

1. कालिदासः।
2. मङ्गलश्लोकः।

***

RKMVERI/DSS-WW/MAIS/18-23/D2019/MT/SK- 413

SK-413 अभिज्ञानशाकुन्तले आदितः चत्वारः अङ्काः

कालावधिः – होराद्वयम् पूर्णाङ्काः –50

A) यथामति दश समाधत्त। 1x10=10

1. कः किदृशं हविः वहति ?
2. सर्वबीजप्रकृतिरिति का किमर्थमुच्यते ?
3. विदुषामापरितोषाद् प्रयोगविज्ञानं किमर्थं साधु न मन्ये ?
4. धावन्ति वर्त्मनि तरन्ति नु वाजिनस्ते - केषां विषये उक्तिः ?
5. तदाशु कृतसन्धानं प्रतिसंहर सायकम् - कः कं प्रति उक्तवान् ?
6. वैखानसः राज्ञे दुष्यन्ताय किमाशिर्वादं दत्तवान् ?
7. तोयाधारपथाश्च वल्कलशिखानिःष्यन्दरेखाङ्किताः - कस्य प्रदेशस्य वर्णना इयम् ?
8. त्वत्तोऽपि तातकण्वस्य आश्रमवृक्षाः प्रियतरा इति तर्कयामि - किमर्थम् ?
9. वातेरितपल्लवाङ्गुलीभिः किमपि व्याहरतीव मां - कः कां व्याहरतीव ?
10. कः पौरवे वसुमतीं शासति शासितरि दुर्विनीतानाम् - केनोक्तम् ? सः कं वंशं समलङ्करोति ?
11. कथमिदं जनं प्रेक्ष्य तपोवनविरोधिनो विकारस्य गमनीयास्मि संवृत्ता - का उक्तवती ? सा कं प्रेक्ष्य कामविकाराधीना भवति ?
12. कौशिक इत्यनेन कः सूच्यते ?

B) यथेच्छं पञ्च समाधत्त। 3x5=15

1. शुद्धान्तदुर्लभमिदं वपु इति श्लोकस्यार्थं लिखत।
2. गच्छति पुरः शरीरम् इत्यादिश्लोके राज्ञः मनोदशां संक्षेपेन वर्णयत।
3. शकुन्तलायाः जन्मवृत्तान्तं वर्णयत।
4. वृक्षसेचनात् परिश्रान्तां शकुन्तलां राजा कथं वर्णयति ?
5. मानुषीभ्यः कथं नु इति श्लोकस्यार्थं लिखत।

6. शाकुन्तले प्रथमे अङ्के मत्तगजस्य या वर्णना तां संक्षेपेन विवृणुत।
7. अकृतार्थेऽपि मनसिजे रतिमुभयप्रार्थना कुरुते - अत्र शकुन्तलागतप्रार्थना राज्ञा कथमनुमीयते ?

C) यथेच्छं त्रीणि समाधत्त। **5x3=15**

1. इदं किलाव्याजमनोहरं वपु इति श्लोकस्यार्थं लिखत।
2. असंशयं क्षत्रपरिग्रहक्षमा इति श्लोकस्य अर्थं लिखत।
3. राज्ञा भ्रमरे नायकत्वं कथमारोपितं - तत्रस्थं व्यञ्जनां स्पष्टीकुरुत।
4. आर्त्तत्राणाय वः शस्त्रं न प्रहर्त्तुमनागसि - अत्र वक्तव्यस्य आशयः स्पष्टीक्रियताम्।
5. सरसिजमनुविद्धम् इति श्लोकस्यार्थं लिखत।

D) यथाभीष्टं एकं व्याख्यात। **10x1=10**

1. शाकुन्तलस्य मङ्गलश्लोकं विस्तारेण व्याख्यात।
2. तथापि तत्त्वत एनामुपलप्स्ये - इति दुष्यन्तवचनेन राज्ञः चरित्रं विचारयत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/18-22/D2019/MT/SK-441

SK-441 साहित्यदर्पणः

समयावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) यथेष्टं दशानां प्रश्नानाम् एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत। 1x10=10

1. का्यात् मोक्षः कथम्?
2. शरदिन्दुसुन्दररुचिः का?
3. गौणी लक्षणा कदा भवति?
4. अभिधा कुतः प्रथमा वृत्तिः?
5. रत्नादिलक्षणे के त्यज्यन्ते?
6. विशेषाधानहेतुः वस्तुधर्मः कः?
7. अमी इन्द्राः इत्यत्र कः सम्बन्धः?
8. कः स्वर्गे लोके कामधुक् भवति?
9. कलिङ्गो युध्यते इत्यत्र सारोपत्वेन परिवर्तनं कथम्
10. के विष्णोः अंशाः?
11. गोसहचारिणो गुणाः के?
12. विधेयाविमर्शलक्षणं किम्?

B) यथेष्टं पञ्चानाम् समाधानं कुरुत। 3x5=15

1. काव्ये रसप्राधान्यं वक्तुं प्रमाणवाक्यानि लिखत।
2. सारोपालक्षणां सलक्षणोदाहरणं निरूपयत।
3. काव्यलक्षणे अदोषौ इति विशेषणं न युक्तम्।
4. धर्मिगतां लक्षणां सोदाहरणं प्रतिपादयत।
5. उपादानलक्षणां सलक्षणोदाहरणं निरूपयत।
6. बालस्य सङ्केतग्रहणं कथं भवति?
7. महावाक्यलक्षणं निरूपयत।

C) यथेष्टं त्रयाणामुत्तरं लिखत - 5x3=15

1. वाक्यलक्षणं निरूपयत।
2. कर्मणि कुशलः इत्यत्र मम्मटमतं प्रस्तूय दर्पणकारमतेन निरस्यत।
3. गौः जल्पति इत्यत्र विमतं प्रस्तुय ग्रन्थसिद्धान्तं दर्शयत।
4. मम्मटकाव्यलक्षणे सगुणौ इति विशेषणं न युक्तं, साधयत।
5. लक्षणावृत्तिं सलक्षणं निरूप्य कलिङ्गः साहसिकः गङ्गायां घोषः इत्यत्र समन्वयं प्रदर्शयत।

D) एकस्योत्तरं लिखत - 10x1=10

1. तेन षोडशभेदिताः विस्तरेण प्रतिपादयत।
2. ग्रन्थोक्तरीत्या काव्यप्रयोजनानि व्याख्यात।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/15-20/D2019/MT/SK-451

SK-451 ध्वन्यालोकः

समयावधिः - होराद्वयम् पूर्णाङ्काः - 50

A) यथेष्टं दशानां प्रश्नानाम् एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत। 1x10=10

1. मूर्ता आर्तिः कः?
2. चतुर्वर्गव्युत्पत्तेरपि पर्यन्तिकं फलं किम्?
3. प्रस्थानपदस्य निर्वचनं कथम्?
4. मुख्यार्थबाधार्थे भक्तिपदनिर्वचनं कथम्?
5. अभाववादे परोक्षलिट्प्रयोगः किमर्थम्?
6. चार्वाकाणां विप्रतिपत्तिः कुत्र इत्याह लोचनकारः?
7. मनोरथः कः आसीत्?
8. ध्वन्यालोकस्य अपरं नाम किम्?
9. ध्वननं ध्वनिरिति कस्मिन्नर्थे?
10. धर्मकृता विप्रतिपत्तिः वा? धर्मिकृता वा?
11. वाच्यलक्षणे ध्वनिः कः?
12. भ्रम धार्मिक इत्यत्र कीदृशो विधिः?

B) यथेष्टं पञ्चानाम् समाधानं कुरुत। 3x5=15

1. जगदुः इत्यत्र लिटः आचक्षीरन् इत्यत्र लिङ् सङ्गतिं दर्शयत।
2. अतीतपरमार्थे लिङ्प्रयोगं सोदाहरणं साधयत।
3. मनोरथः ध्वनिवादिनं प्रति किमवोच्यत्?
4. सहृदयलक्षणं लोचनोक्तं विवृणुत।
5. प्राचीनैः ध्वनिमार्गो मनाक् स्पष्टः, प्रदर्शयत
6. अभाववादिना उक्तं व्यतिरेकिहेतुं प्रतिपादयत।
7. वृत्तिरीतीनाम् अनतिरिक्तवृत्तित्वं साधयत।

C) यथेष्टं त्रयाणामुत्तरं लिखत - **5x3=15**

1. तृतीयाभाववादं विवृणुत।
2. भाक्तवादं व्याख्यात।
3. लोचनस्य मङ्गलश्लोकं व्याख्यात।
4. प्रतीयमानं पुनरन्यदेव, ग्रन्थोक्तदिशा विशदयत।
5. भ्रमधार्मिक इत्यादिश्लोकं लोचनदिशा पर्यालोचयत।

D) एकस्योत्तरं लिखत - **10x1=10**

1. ध्वनिमङ्गलश्लोकं लोचनस्वारस्येन व्याख्यात।
2. अभाववादे विकल्पत्रयं लोचनदिशा परामृशत।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/2019-24/D2019/MT/SK-521

SK-521 संस्कृतभाषाप्रवेशः

कालावधिः – होराद्वयम् पूर्णाङ्काः -- 50

A) यथाकाममेतेष्वभीष्टानि पञ्च वाक्यनि क्त-प्रत्यययोगेन परिवर्तयन्तु। 1x5=5

1. कृपालुः गुरुः धीमन्तं शिष्यम् उपदिशति।
2. अहं वेदद्रष्टारम् ऋषिं भृगुं सेवे।
3. ते दिवि दिव्यान् देवभोगान् अश्नन्ति।
4. ताः छात्राः सर्वाः गुरुकुले भोजनम् पचन्ति।
5. न इह अभिक्रमनाशः अस्ति।
6. सोमपाः स्वर्गतिम् प्रार्थयन्ते।
7. भूतग्रामम् इमम् विसृजामि पुनः पुनः।

B) एतेषु अभीष्टान् पञ्च श्लोकान् पूरयन्तु। 1x5=5

1. संहितैकपदे नित्या...।
2. लज्जा-सत्ता-स्थिति-जागरणं...।
3. दुह्याच्पच्दण्ड्-रुधि...।
4. बुद्धिभक्षार्थयोः...।
5. इदमस्तु सन्निकृष्टं...।
6. ह्योभूते प्रेरणादौ च...।
7. प्रपरापसमन्ववनिर्दुरभि...।

C) प्रयोजककर्तुः योगे अभीष्टानि पञ्च वाक्यानि लिखन्तु। 1x5=5

1. बालिका शब्दान् जल्पति।
2. हयाः रथं वहन्ति।
3. रोहितः मोदकं खादति।
4. कुलालः घटं करोति।

5. तक्षकः काष्ठं वहति।

6. रामः वनं गच्छति।

7. शिष्यः गुरुम् अभिवदति।

D) यथारुचि दशानां वाक्यानां यथानिर्देशम् प्रयोगपरिवर्तनं कुरुत। 1x10=10

1. तरुणः शिष्यः सभायाम् अभाषत। (कर्मणि परिवर्तयत)
2. श्रद्धालुः कृषकः क्षेत्राणि रक्षेत्। (कर्मणि)
3. भगवान् शिवः विषम् अपिबत्। (कर्मणि)
4. ते सैनिकाः अश्वान् आरोहन्तु। (कर्मणि)
5. त्वं वृद्धं गुरुं पृच्छेः। (कर्मणि)
6. यूयं तान् प्रतिदिनं सेवेध्वम्। (कर्मणि)
7. बलवन्तं दस्युं रक्षकौ अताडयताम्। (कर्मणि)
8. अयम् पण्डितः बहून् गुणान् वर्णयेत्। (कर्मणि)
9. सर्वे वयम् अशुभम् अद्य नाशयिष्यामः। (कर्मणि)
10. तस्मात् वृक्षात् मधुराणि फलानि भूतले पतन्ति। (भावे परिवर्तयत)
11. विष्णुः शेषनागे शेते। (भावे)
12. भिक्षुकाः केचन वृक्षमूले शेरते। (भावे)

E) पञ्चतन्त्रकथाभ्यः अधोनिर्दिष्टेषु भागेषु चतुर्णाम् प्रयोगपरिवर्तनं कुरुत। 4x2=8

1. “तस्य वृक्षस्य कोटरे कश्चित् कृष्णसर्पो वसति स्म। तत्र वसन् स कृष्णसर्पः काकदम्पत्योः शावकान् खादन् आनन्देन जीवति स्म। तं कृष्णसर्पम् मारयितुम् काकः कमपि उपायम् अचिन्तयत्। शृगालः काकस्य बन्धुः सर्वं श्रुत्वा हसन् तदर्थं कमपि उपायं सूचितवान्।”
2. “तदनन्तरं काकः उड्डयनं कुर्वन् नगरं गतवान्। काकी अपि डयमाना तस्य पृष्ठतः गतवती। तत्र महाराजस्य प्रासादस्य सरोवरे अन्तःपुरस्त्रियः स्नानं कुर्वत्यः जलक्रीडायाम् मग्नाः उच्चैः हसन्ति स्म। काकः तासाम् एकं सुवर्णहारं चञ्चुना स्वीकृत्य वेगेन गच्छन् कृष्णसर्पस्य कोटरस्य पुरतः आगतम्।”

3. “वृद्धः बकः 'इदानीं कथम् आहारः सम्पादनीयः' इति चिन्तयन् एकम् उपायम् अन्विष्टवान्। सरोवरस्य तीरे तिष्ठन् सः अश्रूणि मुञ्चन् रोदनं कर्तुम् आरब्धवान्। तदा कर्कटकः कश्चन तत्र आगत्य क्रन्दन्तं तम् बकम् अपृच्छत् – 'अयि बक, किमर्थं रोदनं क्रियते त्वया' इति।”
4. “तदा ते जलचराः उत्साहम् प्रदर्शयन्तः बकम् परितः स्थिताः। बकश्च तान् नीत्वा दूरे कस्याञ्चित् शिलायां स्थापयित्वा ससन्तोषम् अखादत्। अनन्तरं कदाचित् 'अद्य कर्कटकस्य मांसं खादामि' इति चिन्तयन् बकः कर्कटकम् अभाषत – 'त्वम् मम पृष्ठम् आरुह्य उपविश' इति।”
5. “कस्मिंश्चित् नगरे कश्चन दरिद्रो ब्राह्मणः भिक्षाटनं कुर्वन् वसति स्म। भिक्षाटनकाले कुत्रचित् सः पिष्टेन पूर्णं घटम् अलभत। तं घटं शिरसि स्थापयन् स गृहम् अगच्छत्। शय्यायाम् उपविश्य स पिष्टघटमेव पश्यन् अतीव आनन्दम् अन्वभवत्। 'पिष्टघटं विक्रीणन् धनं लभे' इति सोऽचिन्तयत्।”
6. “तदा देवशर्मा जानुभ्यां चलन् मम समीपम् आगन्तुम् उद्युक्तः भविष्यति। तदा तम् बालं ग्रहीतुं तस्य मातरम् आज्ञापयिष्यामि। यदा सा मम वचनं न श्रोष्यति तदा अहं कोपेन पादप्रहारेण तां दण्डयिष्यामि। एवं चिन्तयन् स पादप्रहारम् अकरोत्।”

F) यथेच्छं षट् प्रश्नाः भवद्भिः समाधेयाः। 1.5x6=9

1. भगवच्छब्दस्य द्वितीया-सप्तमी-सम्बोधनप्रथमा-विभक्तिषु सर्वाणि रूपाणि।
2. शत्रन्त-पचत्-शब्दस्य स्त्रियाम् प्रथमा-द्वितीया-सप्तमी-विभक्तिषु सर्वाणि रूपाणि।
3. जगच्छब्दस्य प्रथमा-तृतीया-सप्तमी-विभक्तिषु सर्वाणि रूपाणि।
4. विद्वस्-शब्दस्य द्वितीया-तृतीया-षष्ठी-विभक्तिषु सर्वाणि रूपाणि।
5. किंशब्दस्य स्त्रियाम् प्रथमा-तृतीया-षष्ठी-विभक्तिषु सर्वाणि रूपाणि।
6. पथिन्शब्दस्य प्रथमा-द्वितीया-तृतीया-विभक्तिषु सर्वाणि रूपाणि।
7. हविष्-शब्दस्य प्रथमा-तृतीया-चतुर्थी-विभक्तिषु सर्वाणि रूपाणि।
8. उभशब्दस्य स्त्रियां सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि।
9. चतुर्-शब्दस्य पुंसि सर्वासु विभक्तिषु रूपाणि।

G) यथाभिरुचि समासचक्रस्य अधोनिर्दिष्टेषु भागेषु चतुरः पूरयत। **4x2=8**

1. “सकर्मकप्रयोगो यथा कृष्णो... अन्नं दुदोह।”
2. “पूर्वपदार्थप्रधानो... विग्रह इति।”
3. “तत्र प्रथमातत्पुरुषो यथा अर्धम्... मासपूर्वः।”
4. “विशेष्यपूर्वपदः कर्मधारयो यथा वैयाकरणश्च... चन्द्रवन्मुखं चन्द्रमुखम्।”
5. “तत्र द्विपदबहुव्रीहिर्यथा... दत्तसूपो ब्राह्मणः।”
6. “अङ्गगात्रोदर... चारुस्तनी।”
7. “इतरेषाम् अङ्गादिवाचकानां स्त्रीत्वेऽपि... भाषा इत्यादि।”

***

RKMVERI/DSP/MAIS/19-24/S2019/MT/EN-611

EN-611 English

Time: 2 hours Marks: 50

A) Read the passage and answer the following questions 10x1=10

"If sharks were men," Mr. Keuner was asked by his landlady's little girl, "would they be nicer to the little fishes?"

"Certainly," he said. "If sharks were men, they would build enormous boxes in the ocean for the little fish, with all kinds of food inside, both vegetable and animal. They would take care that the boxes always had fresh water, and in general they would make all kinds of sanitary arrangements. If, for example, a little fish were to injure a fin, it would immediately be bandaged, so that it would not die and be lost to the sharks before its time. So that the little fish would not become melancholy, there would be big water festivals from time to time; because cheerful fish taste better than melancholy ones.

"There would, of course, also be schools in the big boxes. In these schools the little fish would learn how to swim into the sharks' jaws. They would need to know geography, for example, so that they could find the big sharks, who lie idly around somewhere. The principal subject would, of course, be the moral education of the little fish. They would be taught that it would be the best and most beautiful thing in the world if a little fish sacrificed itself cheerfully and that they all had to believe the sharks, especially when the latter said they were providing for a beautiful future. The little fish would be taught that this future is assured only if they learned obedience. The little fish had to beware of all base, materialist, egotistical and rebellious inclinations, and if one of their number betrayed such inclinations they had to report it to the sharks immediately.

"If sharks were men, they would, of course, also wage wars against one another, in order to conquer other fish boxes and other little fish. The wars would be waged by their own little fish. They would teach their little fish that there was an enormous difference between themselves and the little fish belonging to the other sharks. Little fish, they would announce, are well known to be mute, but they are silent in quite different languages and hence find it impossible to understand one another. Each little fish that, in a war, killed a couple of other little

fish, enemy ones, silent in their own language, would have a little order made of seaweed pinned to it and be awarded the title of hero.

1. What was the little girl's question?
2. What would the sharks do if the little fish were injured?
3. What would the fish learn in the school?
4. How would a little fish gain the title of a hero?
5. What is your idea of man based on the above text?

B) Write a letter to your father about your University and Belur Math. **10x1=10**

C) Make sentences using any five words. **1x5=5**

1. journal
2. curious
3. scrub
4. exalt
5. anvil
6. dew
7. awful

D) Fill in the blanks with proper prepositions.` **1x5=5**

1. Her Parents are anxious _____ her safety.
2. He has great influence _______ his disciples.
3. Oil is good ______ burns.
4. Do not confide your secrets ________ everyone.
5. We should accommodate ourselves _____ circumstances.

E) Answer the following questions. **5x4=20**

1. Through the poem *Tiger* the poet addresses the creator. Describe the creator.
2. Write a summary of the poem *Tiger*.
3. Write a brief note on Nick’s experience in the *Indian Camp*.
4. Describe the character of Uncle George in the story *Indian Camp*.

***

RKMVERI/DSS/MAIS/18-23/S2019/MT/EN-613

EN-613 English

Time: 2 hours Marks: 50

1. **Read the passage and answer the following questions 10x1=10**

Sri Rama faced the situation of having to go to the forest. This incident resulted in the death of Dasaratha; Lakshmana was overpowered by anger; Kausalya felt sorrow; Kaikeyi felt pleased, and Bharata, mindful of his mother's evil action, felt guilt feeling mixed with sorrow. But, Sri Rama faced the situation with equanimity. The situation is the same, but it resulted in happiness or sorrow corresponding to the state each individual's mind. It is clear from this that the true reason for happiness or sorrow is indeed the mind, which gives reality and value to our experiences.

This is the episode of a student who was learning 'Vedanta' from a 'Guru'. He prayed thus to his teacher, "Sir, whenever you go to the houses of your disciples for Bhiksha (food), you are also taking me with you. One of them wishes to give food to you, but wants to avoid me. Therefore, I do not wish to come to his house, please permit me". The Guru responded, "Indeed you must come with me to that house, in particular. Then alone will your mind get refined. You must learn to take their disrespectful behaviour as the manifestation of a mind that is affected by disease. And you must learn the practice of forgiving them." Subsequent to this advice, the situation continued to remain the same. But, the disciple's mind fully accepted the disrespectful behaviour of that host.

The situation had not changed. But, the mind that deals with it had changed. As a result, a sorrowful situation has become a pleasant one. Thus, we cannot categorise any incident to be either a happy one or a sorrowful one. On the basis of how our mind takes that incident, the incident gives us either pleasurable or sorrowful feelings.

If we employ right knowledge and properly interpret, there are no sorrowful situations at all for us. What we have to understand from this is that we need the right knowledge.

i. What were the consequences of Sri Rama's exile to the forest?
ii. What is the difference between the reactions of Sri Rama and the others?
iii. Name the two main characters of the episode described in the passage?
iv. Why one of these characters doesn't want to accompany the other for Bhiksha?
v. Briefly mention the 'lesson' that we learn from this passage.

2. Write a letter to your mother describing Durga Puja in Belur Math. **10x1**

3. Make sentences using any five words. **5x1=5**

1) habitat 2) tragedy 3) absurd 4) wonder 5) retreat 6) engulf 7) wrinkle

4. Fill in the blanks with appropriate prepositions. **1x5=5**

1. 1I insisted ______ going.
2. The Indian parliament is composed _____ two houses.
3. In his work Tagore often hints _______ the value of honesty.
4. He ran _______ the end of the lane.
5. He is true ____ his King.

5. Answer Question number 1 and any three other questions. **5x4=20**

1. Briefly summarize the story *The Open Window*.

2. Who is Framton Nuttel? Describe his character as seen in the story *The Open Window.*

3. What kind of a lover is the poet? What kind of love is portrayed /expressed in the poem *If You Forget Me*.

4. What is the poet's message for his lover in the poem *If You Forget Me*?

***

RKMVERI/DSP/MAIS/17-22/D2019/MT/EN-615

EN-615 English

Time- 2 Hours   Full Marks 50

A) Answer any one of the following questions. 10x1=10

1. Describe the first and last stages of human life as described by Shakespeare in "The Seven Ages of Man"
2. How has Shakespeare described the life of a school boy? What role does a man play as a lover?

B) Answer any one of the following : 10x1=10

1. Describe the early life of Salvatore.
2. Describe in your own words the life of Salvatore as a sailor.

C) Write a letter to your father requesting him to send five hundred rupees to buy a few books of your syllabus. 10

Or

Write a letter to the Editor of The Times of India expressing your views on rash driving of motor bikes. 10

D) Answer any two questions: 3x2=6

1. What is the name of Velan's village? Where did he meet Raju?
2. Whom did Raju meet first coming out of jail? What was his prediction about Raju's term of punishment?
3. Who was Marlo? Give a description of his appearance.

E) Fill in the blanks putting the right form of the verbs in brackets:

1. I _______ (Write) the letter, but I can't find an envelope. **1x5=5**
2. The film_______ (begin) you are a little late.
3. You ________ (drive) whole day. Let me drive now.
4. He asked me why I _______ (leave) the party so early.
5. I feel sick because I _______ (not eat) enough lately.

F) Write a single word for each of the following groups of words:

1. One who knows everything **1x5=5**
2. Retired because of age
3. One who couldn't be conquered
4. Right to vote
5. Repetition of sound

G) The following words are from the text. Now make sentences with them: 1x4=4

1. scream
2. hardest
3. mute
4. twinkle

RKMVERI/DSS/MAIS/2019-24/D2019/MT/CA-621

CA-621 Computer Applications (Theory)

Time : 2 hours | Sem- 1 | Marks - 50

A) Choose the most appropriate answer **1x5=5**

1. Sectors in an optical disk _______
   a. are of unequal lengths.
   b. have the same size.
   c. are concentric blocks.
   d. Rectangular in shape.
2. ALU of a computer system is the place where
   a. data is read
   b. calculations are performed
   c. shows the results
   d. stores the data
3. ROM means
   a. Random Only Memory
   b. Read Only Memory
   c. Recursive Only Memory
   d. Refuse Only Memory
4. Input unit of a computer system
   a. accepts instructions/data from outside world.
   b. stores data in memory.
   c. provides information to outside world.
   d. performs computations.
5. In octal number system the base is ____ ?
   a. 14
   b. 16
   c. 12
   d. 8

B) Match the columns: **1x5=5**

Column X	Column Y
1. Optical disk	A) Auxillary memory
2. Registers	B) CPU
3. ROM	C) Special memory units
4. CU+ALU	D) Spiral track
5. Secondary storage	E) Non-volatile memory

C) Answer any two questions **10x2=20**

1. Convert $(437)_8$ to $(__)_{16}$. 10
2. Draw a diagram for the basic organization of a computer system (CPU, Input Unit, Output Unit, Storage Unit) and describe the functions of each of them. 10
3. Describe storage organization, storage capacity, access mechanism of magnetic disks. 10

D) Answer any four questions **5x4=20**

1. Multiply binary numbers $(1101)_2$ and $(110)_2$. [5 marks]
2. Add binary numbers $(11111)_2$ by $(1111)_2$. 5 marks
3. Describe the access mechanism of optical disks. 5 marks
4. Compare the first and second generation computer systems. 5 marks
5. Do the following binary substraction : $(110001)_2$ - $(1011)_2$. 5 marks

***

RKMVERI/DSP/MAIS/2019-24/D2019/MT/CA-621

CA-621 Computer Applications (Practical)

Time : 2 hours | Sem- 1 | Marks - 50

Create a directory named *midsem-2019* and perform the following tasks in separate files:

A) Write the following English text in book format. Create a table of contents after the title: [15 marks]

Raja Yoga

Prana

- The gigantic will-powers of the world, the world-movers, can bring their Prana into a high state of vibration, and it is so great and powerful that it catches others in a moment, and thoudsands are drawn towards them, and half the world think as they do. Great prophets of the world had the most wonderful control of the Prana, which gave them tremendous will-power; they had brought their Prana to the highest state of motion, and this is what gave them power to sway the world. All manifestations of power arise from this control.
- In the ocean there are huge waves, like mountains, then smaller waves, and still smaller, down to little bubbles, but back of all these is the infinite ocean. The bubble is connected with the infinite ocean at one end, and the huge wave at the other end. So, one may be a gigantic man, and another a little bubble, but each is connected with that infinite ocean of energy, which is the common birthright of every animal that exists.

The Psychic Prana[1]

- Thus the rousing of the Kundalini is the one and only way to attaining Divine Wisdom, superconscious perception, realization of the spirit. The rousing may come in various ways, through love for God, through the mercy of the perfected sages, or through the power of the analytic will of the philosopher. Wherever there was any manifestation of what is ordinarily called supernatural power or wisdom, there a little current of Kundalini must have found its way into the Sushumna.

---

1 From *The Complete Works of Swami Vivekananda,* Vol. 1, Sec. 3, Ch. 4.

- Taking the analogy of electricity, we find that man can send a current only along a wire, but nature requires no wires to send her tremendous currents. This proves that the wire is not really necessary, but that only our inability to dispense with it compels us to use it.
- The man who thinks that he is receiving response to his prayers does not know that the fulfilment comes from his own nature, that he has succeeded by the mental attitude of prayer in waking up a bit of this infinite power which is coiled up within himself.

B) Please do the following task in *LibreCalc:* [20 marks]

The table below shows the number of foreign tourists visitng four of the major cities in India in the last three years (2016 to 2018).

Construct a corresponding table in *LibreCalc* and **calculate the yearly average** of the number of tourist visits for all the cities.

	Kolkata	Mumbai	Delhi	Chennai
Year-2016	427331	1544169	2124566	725941
Year-2017	559145	1989671	1945472	812205
Year-2018	665967	1456223	1645522	621281

Also create a chart (as below) showing number of tourists versus year for all the cities.

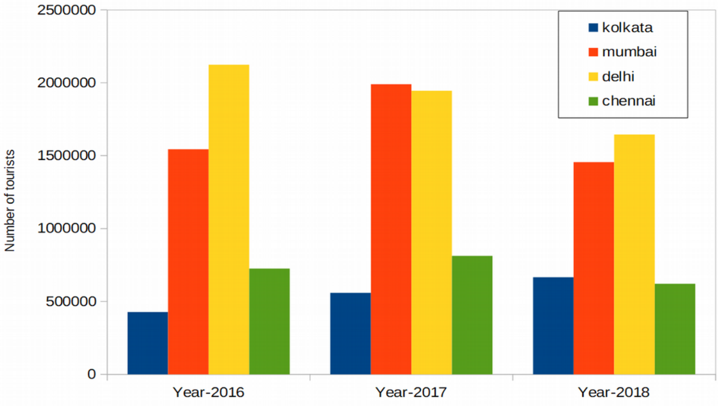

C) Write the following text in Sanskrit in a separate file:[15 marks]

भूमिरापोऽनलो वायुः खं मनो बुद्धिरेव च।

अहङ्कार इतीयं मे भिन्ना प्रकृतिरष्टधा।।

अपरेयमितस्त्वन्यां प्रकृतिं विद्धि मे पराम्।

जीवभूतां महाबाहो ययेदं धार्यते जगत्।।

एतद्योनीनि भूतानि सर्वाणीत्युपधारय।

अहं कृत्स्नस्य जगतः प्रभवः प्रलयस्तथा।।

मत्तः परतरं नान्यत्किञ्चिदस्ति धनञ्जय।

मयि सर्वमिदं प्रोतं सूत्रे मणिगणा इव।।

रसोऽहमप्सु कौन्तेय प्रभास्मि

शशिसूर्ययोः।

प्रणवः सर्ववेदेषु शब्दः खे पौरुषं नृषु।।

पुण्यो गन्धः पृथिव्यां च तेजश्चास्मि

विभावसौ।

जीवनं सर्वभूतेषु तपश्चास्मि तपस्विषु।।

बीजं मां सर्वभूतानां विद्धि पार्थ सनातनम्।

बुद्धिर्बुद्धिमतामस्मि तेजस्तेजस्विनामहम्।।

बलं बलवतामस्मि कामरागविवर्जितम्।

धर्माविरुद्धो भूतेषु कामोऽस्मि भरतर्षभ।।

ये चैव सात्त्विका भावा राजसास्तामसाश्च

ये।

मत्त एवेति तान्विद्धि नत्वहं तेषु ते मयि।।

त्रिभिर्गुणमयैर्भावैरेभिः सर्वमिदं जगत्।

मोहितं नाभिजानाति मामेभ्यः परमव्ययम्।।

***

RKMVERI/DSP/MAIS/18-23/D2019/MT/CA-623 Th

CA-623 Computer Applications(Th)

Time:2 hours Marks: 50

PART – A [20 marks]

(Attempt all questions)

A) Multiple choice (choose the most appropriate answer):1x5=5

1. Which one of the following statement in C implies pre-incrementation?
   a. Size++; c. ++size;
   b. --size; d. size--;
2. Which one of the following is the assignment operator in C?
   a. = c. ==
   b. && d. ||
3. The first function to be executed in a C program is ____________ .
   a. getc() c. main()
   b. printf() d. fflush()
4. Which one of the following is under the category of fundamental data type in C?
   a. short int c. double float
   b. long int d. float
5. Which of the following array declaration is valid in C?
   a. char arr[7] = “Palamou” d. char arr[10] =“Guatemala”
   b. char arr[8] = “Honolulu”
   c. char arr[9] = “Anchorage”

B) Match the columns: 1x5=5

Column X	**Column Y**
i) break	A) compiler
ii) sizeof()	B) operating system
iii) scanf()	C) keyword
iv) gcc	D) operator
v) Linux	E) function

C) State whether each of the following statement is true or false: **1x5=5**

1. C is a high-level language.
2. C comments are delimited by */ and */ symbols.
3. C programs can only be executed on Linux operating system.
4. A float expression cannot be tested using *switch* statement.
5. C is a compiler-based language.

D) Fill in the blanks: **1x5=5**

1. Infinite loop can be terminated on Linux system by the command ______________ .
2. Algebraic expression *(p^2 – 3ts)* when converted into C expression must be written as _______________________.
3. C language is developed by _____________________ .
4. A string is terminated with _________ character.
5. Array subscript in C starts from ________________ .

PART – B [10 marks]

(Answer *any two* questions)

A) Discuss on increment operator and decrement operator in C. 5

B) What are the differences between while and do...while loops. 5

C) What is an array? Why an array is needful in programming? 5

D) Write short note on: Output functions in C. 5

PART – C [20 marks]

(Answer any four questions)

1. Write a program to find the smallest between three user-given numbers. 5
2. Write a program to accept two numbers from keyboard and swap the values. 5
3. Write a program to check whether a user-given number is prime or not. Display the result on the screen. 5
4. Write a program to print the following series on the screen using for loop:
5. 2yx 4yx 6yx 8yx 10yx 12yx 14yx 5
6. Write a C program to sort n numbers in an array in ascending order. 5

Write a program to accept a string from keyboard and convert it into uppercase. 5

RKMVERI/MAIS/DSP/18-23/D2019/MT/CA-623 Pr.

CA-623 Pr. C Programming Language

Time allowed: 2 hours Marks: 50

1. General Instructions:

There are five compulsory questions of 10 marks each.
Write all the code or steps which you have performed, in your answer script.

A) Create a C program that accepts a number from keyboard and checks for whether the number is even or odd, and finally report the result on the screen.

B) Develop a C program that checks for whether a user-given character is vowel or not. Display the result.

C) Build a C program to check whether a year is leap year or not. (Centuries should also be considered).

D) Create the following series using for loop:

E) 10 8 6 4 2 0 -2 -4 -6 -8 -10

F) Declare a two-dimensional array to store the names of 12 months in a year. Build a program to accept months from the keyboard into the array. Finally, display the contents in the array.

***

RKMVERI/DSS-WW/MAIS/18-23/D2019/MT/CA-623

CA-623 Computer Applications (Theory)

Time: 2 hrs Full Marks: 50

A) Choose the most appropriate answer: 1x5=5

1. Grayscale option in GIMP can be found in _________ menu.
    a. Image
    b. Layer
    c. Color
    d. Tools
2. What is the use of cropping an image?
    a. removing portion of the background
    b. fitting an image to fill an frame
    c. emphasize the subject
    d. all of these
3. The full form of DTP is ______________
    a. Desk - Top Publish
    b. Desk - Top Print
    c. Desk – Top Publishing
    d. None of these
4. What is the default value for page numbering in document class?
    a. Arabic
    b. roman
    c. Roman
    d. alph
5. The default font value to set the normal text in document class is _______.
    a. 9 pt
    b. 10pt
    c. 11pt
    d. 12pt

B) Match the columns: 1x5=5

ColumnX	**Column Y**
Page numbering	Ctrl + V
Paste	Crl + C
New Layer	Alph
Invert	Shift + Ctrl + N
Copy	Ctrl + I

C) State whether the following statements are true or false:1x6

1. The itemize environment in LATEX gives us a bullet- list.
2. The full form of GIMP is GNU Image Manipulation Program.
3. In the syntax \documentclass [11pt]{article} fonts have to be specified.
4. The Duplicate option in GIMP is in Edit menu.
5. In LATEX, a type style is specified by family, series and shape.
6. LATEX is a typesetting program.

D) Answer any two questions: 5x2=10

1. What is LATEX? Give a short example and write how to compile from the shell prompt. 2+3
2. State the advantages of using DTP. 5
3. Write the steps to add and move text in an image. 5
4. What is Image scaling? How do you reduce the size of an image in GIMP? 2+3

E) Answer any four questions: 6x4=24

1. Write the steps how you would change the background of an image in GIMP.
2. What is Layer Mask? Write the steps to apply mask to a layer. [2+4]
3. Write short notes on the page styles available in LATEX.
   a) How do you rotate image in GIMP? Explain.
   b) How can the brightness of an image be adjusted in GIMP? [3+3]
4. Write short notes on page numbering available in Document class in LATEX.
5. How do you crop image in GIMP? Write the steps to make an oval shaped image. [3+3]

***

RKMVERI/DSS-WW/MAIS/18-23/D2019/MT/CA-623

CA-623 Computer Applications (Pr)

Time: 2 hrs Marks: 50

A) Answer all questions:

1. Prepare a poster in GIMP as follows.
   a. Take a picture Traffic signal (name as Traffic.jpg) and open through GIMP.
   b. Take a **duplicate** and close the original picture (Traffic.jpg)
   c. **Crop** the part with the traffic signal.
   d. Include the text ' OBEY TRAFFIC RULES '
   e. **Export** the picture into png format and save it in the folder "MIDTERM" with your Name_Question Number as file name.

[5x2 =10]

2. Do the following in GIMP:
   a. Take an image of a fruit bowl (name as fruit.jpg) and open through GIMP.
   b. Change the image so that only the fruits are coloured and rest of the image is in grayscale.
   c. Save the image in the folder "MIDTERM" with your Name_Question Number as file name. [2+6+2]
3. Do the following in GIMP
   a. Choose two images to be used one as background and other as foreground.
   b. Change the background of the foreground image.
   c. Export the picture into png format and save it in the folder "MIDTERM" with your Name_Question Number as file name.

[1+8+1]

4. Prepare a document in LATEX to produce the following output 10
   a. First level item
   b. First level item
      1. Second level item

    2. Second level item
        1. Third level item
        2. Third level item
            1. Fourth level item
            2. Fourth level item

5. Use LATEX to write a letter to your friend inviting to attend a puja at your home. [10]

***

RKMVERI/DSP/MAIS/17-22/D2019/MT/CA-625

CA-625 NLP

Duration-2 hours Sem 5 FM-50

A) Show MM Structure and the name of the structure for any 10 sentences 2x 20 = 40

1. विहगाः गगने डयन्ते।
2. छात्राः विद्यालये पठन्ति।
3. पुष्करिण्यां मत्स्याः क्रीडन्ति।
4. कुम्भकारः मृदा घटं निर्माति।
5. विक्रमादित्यः शकान् अभ्यभवत्।
6. गोपालकः गां क्षेत्रे अबध्नात्।
7. मह्यं तव पाकः रोचते।
8. हरितघासेषु चलनेन नेत्ररोगः दूरीभवति।
9. विहगान् पश्यन्तः बालाः ओदनं भुञ्जते।
10. गुरोः अध्यापनेन शिष्याः सन्तुष्टाः अभूवन्।
11. वेदम् अधीत्य स व्याकरणम् अधीतवान्।
12. डयमानाः विहगाः शिशुभिः दृश्यन्ते।
13. कृष्णः चारणभूमौ गाः परित्यज्य फलानि अन्विषन् वनं प्राविशत्।
14. छात्रैः ग्रन्थः पठितः
15. महाजनः येन गतः स पन्थाः।
16. सेनापतेः विक्रमात् शत्रवः भीताः।
17. शिष्याः गुरुं प्रणम्य ततः निष्क्रान्ताः।
18. मधुमक्षिकाः पुष्पेभ्यः मधु पातुं समागच्छन्ति।
19. अहं न्यायं पठितुं न इच्छामि।
20. रामः लक्ष्मणं सीताया रक्षणे नियोज्य हरिणं ग्रहीतुम् अगमत्।
21. स गृहं न गमिष्यति।

B) Answer any one **10 x 2 = 20**

1. Write some applications of NLP.
2. Write brief history of AI.

***

RKMVERI/DSS/MAIS/17-22/D2019/MT/ES-631

ES-631 Environmental Studies

Time- Two Hours Marks-50

A) Choose the correct answer 1x10

1. By the term 'environment' we mean
   a. Only living beings.
   b. Only non living matters.
   c. Both living and non-living that affects an individual, organism or population at any point in the life-cycle.
2. Sailent Valley Movement occurred in:
   a. Punjab
   b. Kerala
   c. Maharastra.
   d. Tamilnadu.
3. The book 'Silent spring' was written by :
   a. Rabindranath Tagore
   b. Rachel Carson
   c. John Muir
   d. O. Willson.
4. The region where life is found on earth is called :
   a. Atmosphere
   b. Biosphere
   c. Hydrosphere
   d. Lithosphere.
5. The term ecosystem was coined by
   a. Transley
   b. Odum
   c. Reiter
   d. None of these
6. In a detrius food-chain producer is:
   a. Plant
   b. Animal.
   c. Waste material
   d. None of these
7. Photosynthesis is a major component in :
   a. Oxygen cycle
   b. Nitrogen cycle

c. Carbon cycle
d. Hydrologic cycle.

8. Study of fresh water ecology is known as:
   a. Aquatic ecology
   b. Limnology
   c. Oceanology .
9. Richter scale is used for measuring:
   a. Velocity of light.
   b. intensity of sound
   c. the magnitude of earthquake.
10. In a pond ecosystem, the pyramid of number is :
   a. inverted
   b. upright
   c. partly upright.

Group- B

B) Answer any ten questions **2x10**

1. What do you mean by environment?
2. What is Environmentalism?
3. What are xerophytes?
4. What do you mean by denitrification?
5. What is SIMA?
6. What are environmental hazards?
7. What is eco-system ?
8. What is the meaning of lotic?
9. What do you mean by ecology?
10. What are Hygrophytes?
11. How many types are there in ecological pyramid?
12. What are Epiphytes?

Group- C

C) Answer any four questions **5x4**

1. What are the structures of an ecosystem?
2. What is water cycle?
3. What measures should be taken for conservation of forest ecosystem?
4. What should be the role of an individual to create environmental awareness?
5. How does energy flow in the Ecosystem?

6. Read the following passage carefully and choose the correct statement/statements.

Deserts occupy about 17% of the surface of the Earth. All major continents have deserts. Major deserts are the Sahara and those of Asia Minor, India, Tibet, China, Mongolia, Australia, South Africa, west coast of South America and South-west of North America. Deserts are of tropical, subtropical, warm temperate, cool temperate and arctic alpine types. The chif controlling climate factor is very low rainfall. The rainfall is usually less than 25cm. and is not uniform over the year. The day temperature is very high and nights are cold.

Statement 1 : The rainfall in desert is more than 50cm.
Statement 2 : Sahara is a desert of Africa.
Statement 3 : The day temperature is high and nights are cold in desert.

***

RKMVERI/DSP-WW/MAIS/18-23/D2019/MT/PR-651

PR-651 Comparative Philosophy and Religion

Time- 2 Hours　　　　　　　　　　　　　　　　　　　　Full Marks 50

A) Answer any ten (in 1 or 2 lines)　　　　　　　　　　1x10=10

1. Where lies the difference between Socrates and the Sophist philosophers?
   সক্রেটিসের সঙ্গে সোফিস্ট দার্শনিকদের পার্থক্য কোথায়?
2. What does the theory of empiricism say? Name the three famous empiricist philosophers in Western philosophy?
   অভিজ্ঞতাবাদ মতবাদটি কি বলতে চায়? পাশ্চাত্য দর্শনের তিনজন বিখ্যাত অভিজ্ঞতাবাদী দার্শনিকের নাম লেখো।
3. Why is the Medieval Age known as the 'Dark Age' in the History of Western Philosophy? Name the important religious teachers of the Medieval Age?
   পাশ্চাত্য দর্শনের ইতিহাসে মধ্য যুগকে কেন 'অন্ধকারের যুগ' বলা হয়? এই যুগের প্রখ্যাত ধর্মীয় গুরুদের নাম লেখো।
4. Which philosopher in the Pre Socratic Age explained water as the fundamental stuff of the universe. Mention his name along with the time period in which he belonged.
   প্রাক্ সক্রেটিক যুগের কোন দার্শনিক জলকে বিশ্ব জগতের প্রাথমিক উপাদান বলেছেন? তাঁর নামটি তাঁর সসময়কাল সহ্ উল্লেখ কর।
5. Who was the founder of Eleatic tradition? Explain his philosophical standpoint.
   ইলিয়া সম্প্রদায়ের প্রতিষ্ঠাতা কে ছিলেন? তাঁর দার্শনিক অভিমতটি ব্যাখ্যা কর।
6. What is the fundamental entity according to Pythagoras and why? Explain it along with the time period in which Pythagoras belonged.
   পিথাগোরাস অনুসারে জগতের প্রাথমিক উপাদান কি এবং কেন? তাঁর সময়কালটি উল্লেখ করে ব্যাখ্যা দাও।
7. What is the difference between realism and idealism?
   বস্তুবাদ এবং ভাববাদ এর মধ্যে কি পার্থক্য?

8. Why did Descartes employ the ‘method of doubt’?
দেকার্ত কি কারণে ‘সংশয় পদ্ধতি’ প্রয়োগ করেছিলেন?
9. What does the theory of rationalism say? Name the three famous rationalist philosophers in Western philosophy?
বুদ্ধিবাদ মতবাদটি কি বলতে চায়? পাশ্চাত্য দর্শনের তিনজন বিখ্যাত বুদ্ধিবাদী দার্শনিকের নাম লেখো।
10. What was the important characteristic of the Ionian philosophers?
আয়নীয়ও দার্শনিকদের কি বৈশিষ্ট্য ছিল?\
11. What problem does arise if Indian Philosophy and Hindu Philosophy are considered identical?
ভারতীয় দর্শন এবং হিন্দু দর্শনকে যদি সমার্থক বলে গণ্য করা হয় তাহলে কি সমস্যা দেখা দিতে পারে?
12. What does the word ‘metaphysics’ mean and what does it deal with?
‘অধিবিদ্যা’ বা ‘পরাতত্ত্ব’ শব্দটির অর্থ কি এবং তা কি নিয়ে আলোচনা করে?
13. What is ‘vyapti’ in Indian Philosophy? Explain with example.
ভারতীয় দর্শনে ‘ব্যাপ্তি’ কাকে বলে? উদাহরণ সহ্ ব্যাখ্যা দাও।\
14. Explain the etymological meaning of the word ‘Carvaka’.
‘চার্বাক’ শব্দের ব্যুৎপত্তিগত অর্থ ব্যাখ্যা কর।
15. What are the ‘Four Noble Truths’ advocated by Lord Buddha?
ভগবান বুদ্ধের দ্বারা প্রদত্ত্ব ‘চারটি পবিত্র সত্য’ কি?

B) Answer any five (in a para) 3x5=15

1. Can Indian Philosophy be called pessimistic in its approach?
ভারতীয় দর্শনকে তার উদ্দেশ্যের দিক থেকে কি নৈরাশ্যবাদী দর্শন বলা যায়?
2. What is the basic feature of the Socratic Age?
সক্রেটিক যুগের বৈশিষ্ট্য ব্যাখ্যা কর।
3. Discuss the similarity in the philosophic thinking of St. Augustine and Aristotle.
সেন্ট অগাস্টিনের দার্শনিক চিন্তনের সঙ্গে অ্যারিস্টটলের দার্শনিক চিন্তনের কোথায় সাদৃশ্য তা সংক্ষেপে ব্যাখ্যা কর?

4. Explain the idea of 'Nous' in the philosophy of Anaxagoras.
   অ্যানাক্সাগোরাসের দর্শনে 'নউস' এর ধারণা ব্যাখ্যা কর।
5. 'Man is the measure of all things'- Whose view is this? What is the consequence of this view in case of knowledge?
   'মানুষ হল সকল কিছুর পরিমাপক'—এই মতটি কার? এমন অভিমত মানলে জ্ঞানের ক্ষেত্রে কি পরিণাম হতে পারে?
6. How do the Carvaka philosophers explain the existence of consciousness?
   চার্বাক সম্প্রদায় কি ভাবে চেতনার অস্তিত্বের ব্যাখ্যা দিয়েছে?
7. Religion and philosophy do no stand sundered in India'- who said this? What is the philosophical import of this saying?
   'ভারতবর্ষে ধর্ম এবং দর্শন বিচ্ছিন্ন নয়'- এটি কাঁর উক্তি? এই উক্তির দার্শনিক তাৎপর্য ব্যাখ্যা কর।

C) Answer any three (in about a page) 5x3=15

1. What is the difference between synthetic and analytic viewpoint? Explain in the context of Indian and Western Philosophical tradition.
   সংশ্লেষনাত্মক এবং বিশ্লেষনাত্মক দৃষ্টিভঙ্গির মধ্যে কি পার্থক্য? ভারতীয় এবং পাশ্চাত্য দর্শন সম্প্রদায়ের নিরিখে তা ব্যাখ্যা কর।
2. How has the dynamism of the world been explained in the philosophy of Heraclitus?
   হেরাক্লিটাসের দর্শনে কি ভাবে বিশ্বজগতের পরিবর্তনের ধারা ব্যাখ্যা করা হয়েছে?
3. What do you understand by the concept of 'Rta' in Indian philosophy?
   ভারতীয় দর্শনে 'ঋত' বলতে কি বোঝো ?
4. What is the significance of 'widwifery' in the philosophy of Socrates?
   সক্রেটিসের দর্শনে 'প্রসূতিতন্ত্র'এর গুরুত্ব আলোচনা কর।
5. What do you understand by svabhavavada? How does it differ from yadricchavada? Explain in the context of Carvaka metaphysics.
   স্বভাববাদ বলতে কি বোঝো? যদৃচ্ছাবাদ থেকে স্বভাববাদের পার্থক্য কোথায়? চার্বাক অধিবিদ্যার নিরিখে তা আলোচনা কর।

D) Answer any one (Essay type answer) 10x1=10

1. How do Carvakas deny inference as a source of valid knowledge? How far is their denial justified?

   চার্বাক সম্প্রদায় অনুমান প্রমাণ কি ভাবে খণ্ডন করেছে? তাদের অনুমান প্রমাণ খণ্ডন কতদূর যুক্তিযুক্ত?

2. Explain in detail Carvaka hedonism. With which particular class of hedonism in Western ethics is the Carvaka hedonistic concept similar?

   চার্বাক সুখবাদের বিস্তৃত বিবরণ দাও। পাশ্চাত্যের সুখবাদের কোন সম্প্রদায়ের সঙ্গে চার্বাক সুখবাদের অভিমতের সাদৃশ্য পাওয়া যায়?

***